

KROTOSZYN

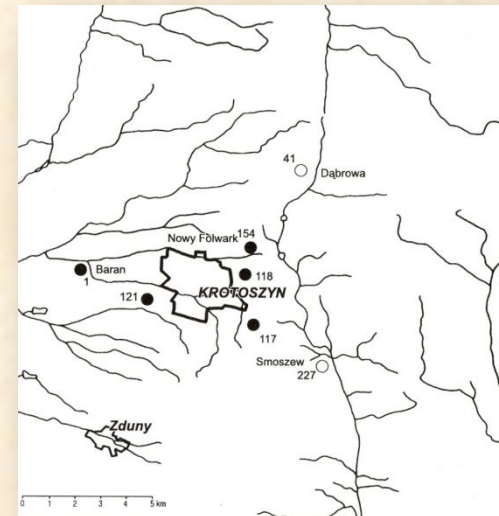
Kalendarium

PRADZIEJE

ok. 8300 p.n.e.

Pochodzące z przełomu paleolitu i mezolitu najstarsze ślady działalności człowieka w okolicach Krotoszyńska. Zostawiły je podróżujące rodziny koczowników trudniących się zbieractwem, myślistwem i rybołówstwem. Obóz takiej grupy odkryto niedaleko Kobyłki, gdzie myśliwi, posuwając się za stadem reniferów, przez krótki czas mieszkali w szałasie.

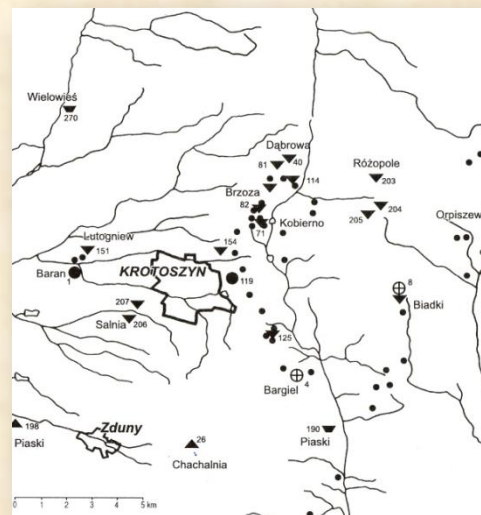

8300 – 4300 p.n.e.

Pozostałości po obozowiskach koczowników, m. in. krzemienne narzędzia w okolicy Barana, Dąbrowy, Krotoszyna, Nowego Folwarku, Smoszewa i Sulmierzyc.

4300 – 3500 p.n.e.

Początek neolitu i pojawienie się pierwszych osadników w Krotoszynie i na Baranie. Pierwsi rolnicy, którzy przybyli z Dunaju, byli przedstawicielami kultury ceramiki wstęgowej.

3500 – 2700 p.n.e.

Ślady dużego nagromadzenia osad w okolicy Krotoszyna. Półziemianki i plecionkowe domy zamieszkiwali rolnicy związani z kulturą pucharów lejkowatych oraz hodowcy trzody reprezentujący kulturę ceramiki grzebykowo – dołkowej.

2700 – 2000 p.n.e.

Pozostałości po hodowcach bydła i trzody z kultury amfor kulistych w okolicach Biadek. Znaleziony pod Smoszewem grób z tego okresu jest najstarszym świadectwem kultury duchowej w regionie

2500 – 1700 p.n.e.

Ślady po reprezentantach kultury ceramiki sznurowej zamieszkujących Chachalnię, Krotoszyn i Rochy.

Mezolityczne stanowiska archeologiczne w okolicy Krotoszyna

Neolityczne stanowiska archeologiczne w okolicy Krotoszyna

PRADZIEJE

1450 – 1200 p.n.e.

Epokę brązu (drugi jej okres) otwierają ślady osadnictwa na Baranie, w Konarzewie, Krotoszynie, Piaskach koło Chwaliszewa, Różopolu, Sulmierzycach i słynne cmentarzysko kurhanów pod Smoszewem.

1200 – 1000 p.n.e.

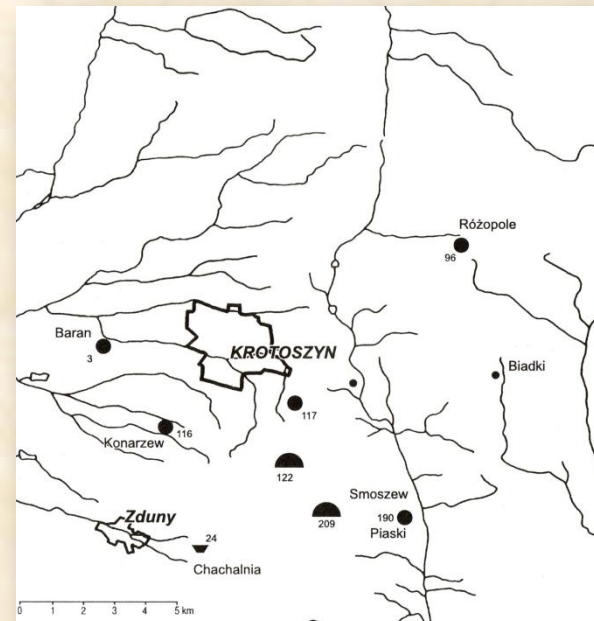
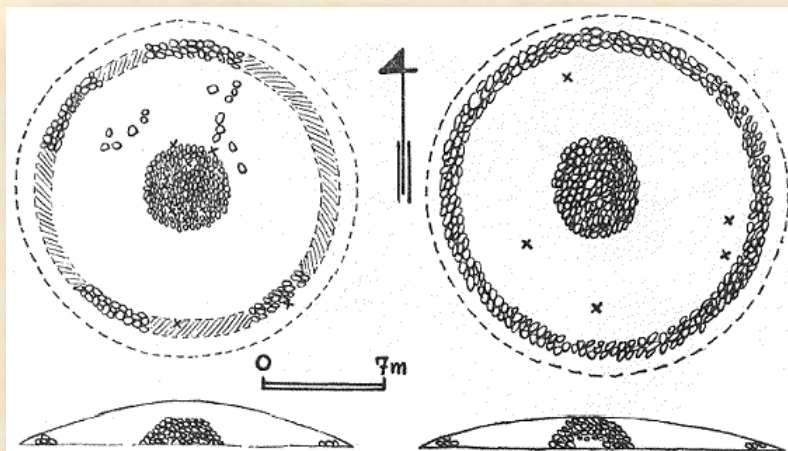
Pojawienie się kultury łużyckiej, która dominowała w okolicy przez ok. 1000 lat i pozostawiła po sobie wiele reliktyw – m. in. cmentarzyska w Berdychowie i Kobylinie.

1000 – 800 p.n.e.

Na czwarty okres epoki brązu wydatowano ślady najstarszych grobów z cmentarzyska na Zalesiu pod Sulmierzycami oraz odnaleziony jeszcze w XIX wieku skarb 21 brązowych bransolet.

800 – 650 p.n.e.

Ostatni – piąty okres epoki brązu pozostawił po sobie cmentarzyska w Zalesiu oraz Cieszkowie. W tym ostatnim odkryto m. in. amulet egipski – jedyny w tej części Europy zabytek tego typu.

Stanowiska archeologiczne z epoki brązu
w okolicy Krotoszyna

PRADZIEJE

650 – 400 p.n.e.

Początek epoki żelaza (okres halszacki) związany jest z pozostałościami najmłodszych grobów z cmentarzyska w Zalesiu, Cieszkowie i Siejewie oraz ze śladami osady rolniczej na terenie Krotoszyna, gdzie pojawiają się również ślady rzemiosła – głównie garncarstwa.

400 p.n.e. – 35 n.e.

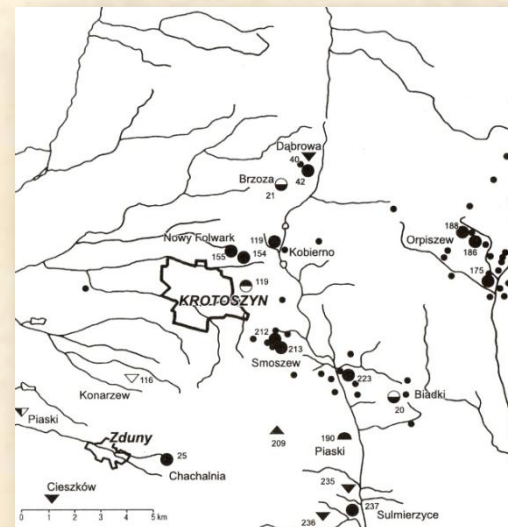
Okres lateński (drugi okres epoki żelaza) charakteryzuje się dużym odpływem ludności z okolic Krotoszyna i małą liczbą znalezisk. Przykładem nielicznych pozostałości są groby podkloszowe z Przybytek k. Sulmierzyc, pojedyncze ślady w Piaskach k. Chwaliszewa i Nowym Folwarku oraz relikty z osady w Rzemiechowie.

I w. n.e.

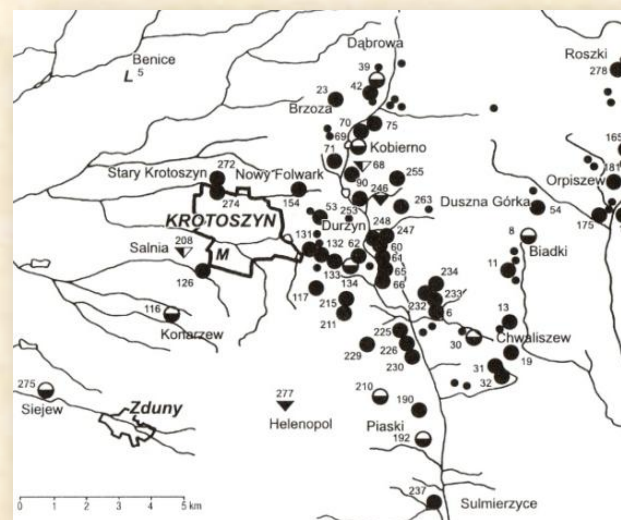
Okres wpływów rzymskich pozostawił po sobie ślady osad w Biadkach, Chwaliszewie, Dąbrowie, Krotoszynie (u zbiegu ulic Staszica i Łukasiewicza) i Smoszewie oraz cmentarzysk w Kobiernie i Helenopolu. Ciekawym znaleziskiem są groby wojowników z Tomnic i Sulmierzyc, a także rzymska lampka oliwna, potwierdzająca niedalekie położenie jednej z nitek szlaku bursztynowego.

ok. V w. n.e.

Wraz z wielką wędrówką ludów mieszkańcy okolic Krotoszyna opuścili swoje osady i wydaje się, że przez kolejne dwieście lat region pozostawał niezasiedlony.

Stanowiska archeologiczne kultury lużyckiej w okolicy Krotoszyna

Stanowiska archeologiczne kultury przeworskiej w okolicy Krotoszyna

ŚREDNIOWIECZE

ok. VII w.

Ponowne, stopniowe zasiedlanie okolic Krotoszyna przez środkowoorlańskie plemiona słwiańskie, które doprowadziło do powstania osad dających początek dzisiejszym miejscowościom – Baszyny, Brzoza, Chwaliszew, Dzierżanów, Kobierno, Konarzew, Lutogniew, Starygród, Stary Krotoszyn i Sulmierzyce.

koniec X – początek XI w.

Okolice Krotoszyna trafiają w granice monarchii wczesnopiastowskiej, powstają nowe grody w Czarnym Sadzie, Mokronosie, Piaskach i Sulmierzycach, które mają strzec pogranicza śląsko – wielkopolskiego oraz ważnych szlaków handlowych, których geneza sięgała jeszcze czasów starożytnych.

1038 r.

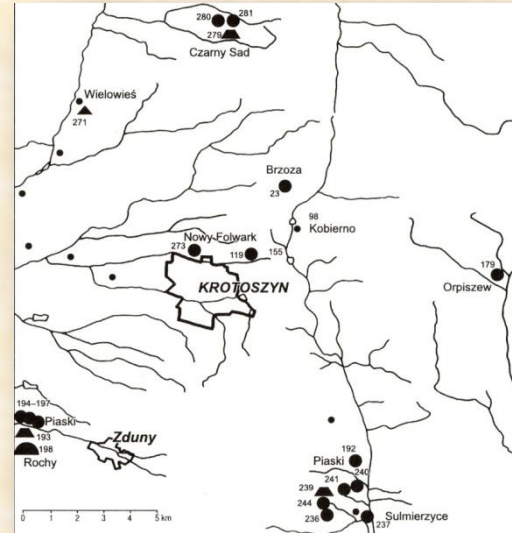
Poprzedzony kryzysem państwa piastowskiego najazd czeskiego księcia Brzetysława, zniszczenie okolicznych grodów i osad, uprowadzenie części ludności do Czech.

1039 – 1058 r.

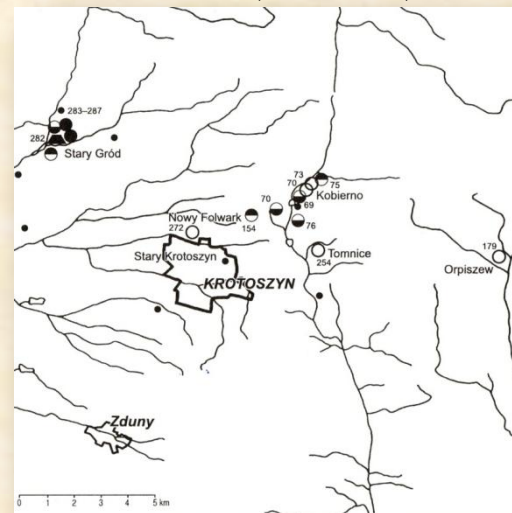
Odbudowa zniszczonego kraju przez Kazimierza Odnowiciela, prawdopodobnie wówczas powstała osada w Starym Krotoszynie oraz rozwinęło się wiele, istniejących do dziś, okolicznych miejscowości. Osady wraz z nadaniami feudalnymi przechodziły w prywatne ręce rycerstwa.

XII – XIII w.

Na okres rozbicia dzielnicowego przypadają prawdopodobne początki kościoła i parafii św. Marii Magdaleny w Starym Krotoszynie. Okoliczne ziemie znalazły się w domenie wielkopolskiej, a w wyniku kolejnych podziałów zostały włączone w granice ziemi gnieźnieńskiej.

Osadnictwo z czasów pierwszych Piastów (950 – 1040)

Ślady archeologiczne osadnictwa od połowy XI do połowy XIII w.

ŚREDNIOWIECZE

XIII w.

Liczne, pierwsze wzmianki źródłowe o okolicznych miejscowościach oraz pierwsze lokacje. Najstarsza wzmianka dotyczy Konarzewa i pochodzi z 1213 r., natomiast pierwszą lokacją wsi było założenie Koźmina w 1232 r. Pierwszym lokowanym w okolicy miastem były Zduny – 1267 r.

1241 r.

Pierwsza pisana wzmianka o Banowie (Bonowie) – osadzie znajdującej się na obszarze centrum współczesnego Krotoszyna i zajmującej tereny dzisiejszego Rynku oraz ulicy Kaliskiej.

1314 r.

Władysław Łokietek włączył Wielkopolskę do zjednoczonej po rozbiciu dzielnicowym Polski, a okolice Krotoszyna znalazły się wówczas w powiecie pyzdrskim.

koniec XIV w.

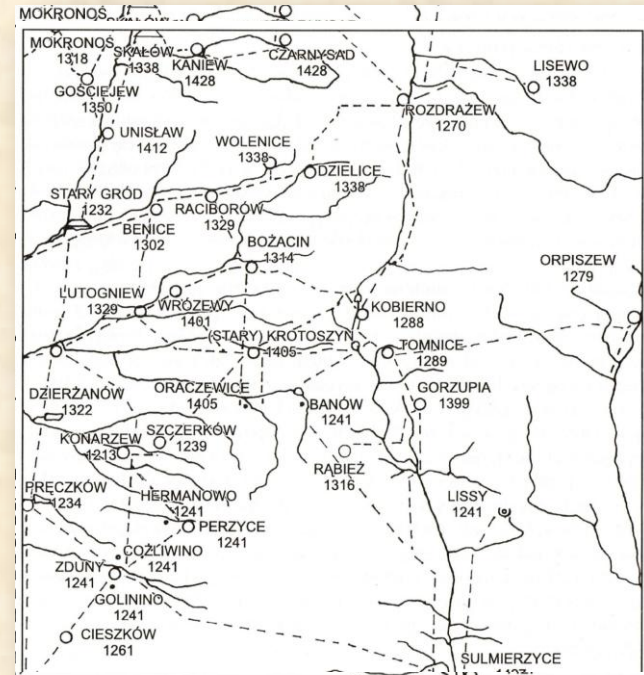
Okolice Krotoszyna włączono administracyjnie w skład województwa kaliskiego.

1405 r.

Pierwsza pisana wzmianka o wsi Krotoszyn oraz o wsi Oraczewice, która istniała w rejonie dzisiejszego Parku Wojska Polskiego, gdzie znajdował się m. in. dwór właścicieli okolicznych ziem.

1411 – 1414 r.

Władysław Jagiełło nadał Wierzbę herbu Łódzia przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim. Rycerz bezskutecznie próbował założyć miasto na północny zachód od wsi Stary Krotoszyn.

Osadnictwo w okolicach Krotoszyna od połowy XIII do początków XIV w.

ŚREDNIOWIECZE

25 lipca 1415 r.

Odnowienie przez króla przywileju lokacyjnego i druga, tym razem udana lokacja miejska Krotoszyna na prawie niemieckim. Położone na półwyspie miasto obejmowało położone na południe od Starego Krotoszyna osady Banów i Oraczewice.

1419 r.

Wierzbęta z Krotoszyna ufundował w mieście szkołę parafialną oraz drewniany kościół i parafię pw. św. św. Piotra i Pawła. Pierwszym proboszczem krotoszyńskiej, miejskiej parafii został ksiądz Jakub.

1453 r.

Olbrzymi pożar miasta i wsi Krotoszyn.

2 lipca 1453 r.

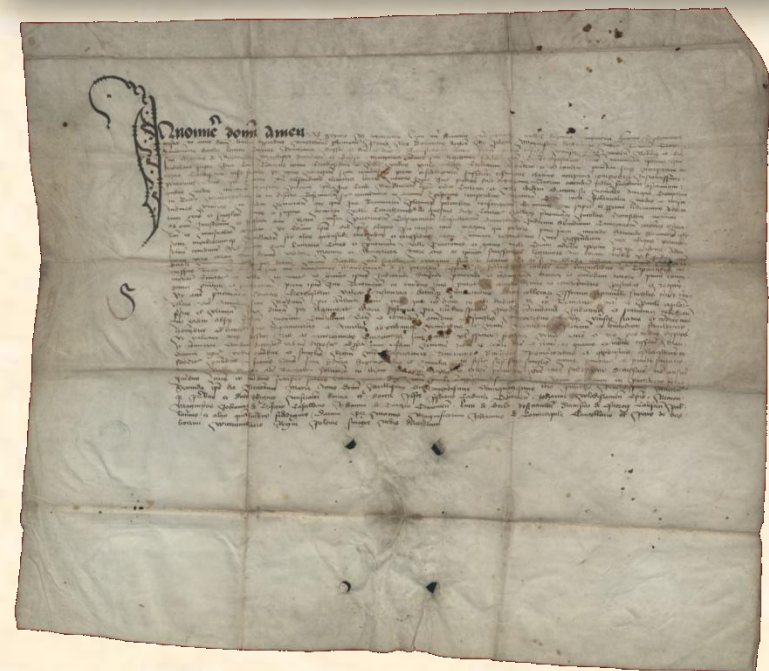
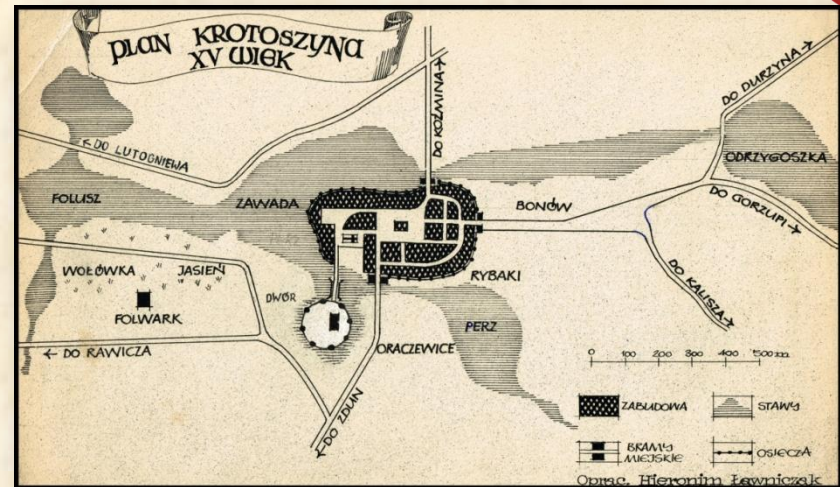
W wyniku pożaru, na prośbę dziedzica Marcina z Niewiesza i jego żony Małgorzaty, król Kazimierz Jagiellończyk odnowił prawo magdeburskie dla obu miejscowości. Monarcha zezwolił na organizowanie aż trzech trzydniowych jarmarków w roku oraz cotygodniowych targów we wtorki. Te ostatnie odbywają się do dnia dzisiejszego.

1458 r.

Podczas wojny trzynastoletniej z Krzyżakami Krotoszyn zobowiązano do wystawienia żołnierzy na wyprawę malborską. Miasto wystawiło jedynie dwóch pieszych zbrojnych, co było skutkiem zubożenia po niedawnym pożarze. Dla porównania Kobylin wystawił 10 żołnierzy, a Koźmin aż 20.

1473 r.

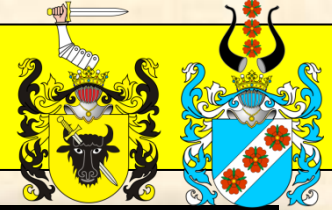
Pierwsza informacja o książce w Krotoszynie. Ówczesny proboszcz – Piotr zakupił od tutejszego kościelnego – Jana papierowe Graduale.

**Odnowienie praw miejskich dla Krotoszyna
przez Kazimierza Jagiellończyka**

WCZESNA NOWOŻYTNOŚĆ

II połowa XV w.

Począwszy od połowy XV, aż do początku XVI stulecia miały miejsce liczne zmiany właścicieli Krotoszyna. Dziedzicami lub współwłaścicielami miasta byli Niewiescy herbu Pomian, powiązani poprzez małżeństwa z Krotoskimi herbu Łódzia. Krotoszyn mógł liczyć około 60 domów, które zamieszkiwało około 400 osób.

Na Akademii Krakowskiej odnotowano w tym czasie pięciu żaków z okolic Krotoszyna.

1526 r.

Śmierć ostatniego dziedzica Krotoszyna z rodu Łodziów – Marcina Krotoskiego, w wyniku której miasto całkowicie przeszło w ręce Niewieskich herbu Pomian.

1565 r.

Rzemieślnicy zamieszkujący Krotoszyn założyli pierwszy, ogólny cech. Zrzeszał on wszystkich rzemieślników w mieście, niezależnie od profesji.

1569 – 1574 r.

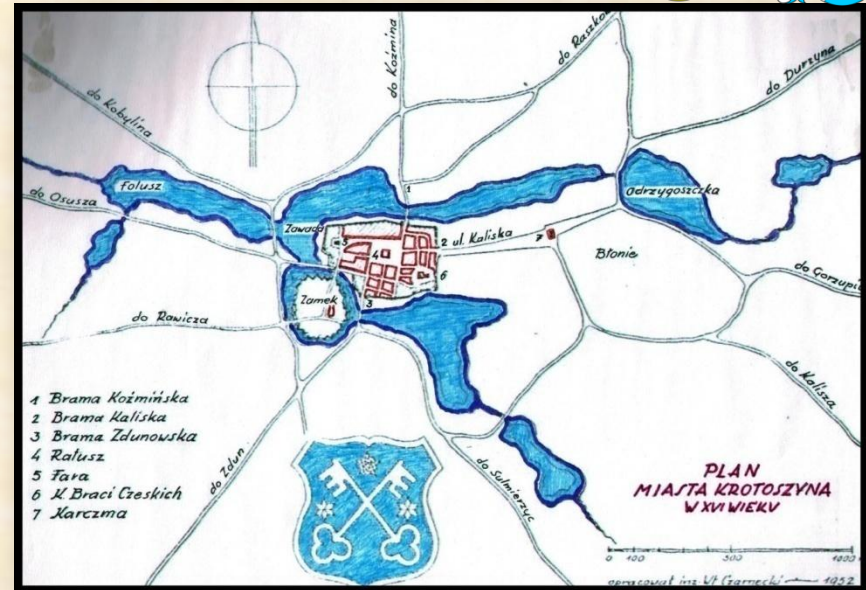
Jan Rozdrażewski herbu Doliwa, podkomorzy i późniejszy kasztelan poznański, stopniowo nabywał z rąk Niewieskich dobra krotoszyńskie.

1572 r.

W miejscu wcześniejszego oratorium Jan Rozdrażewski ufundował braciom czeskim drewniany kościółek – obecnie pw. św. św. Fabiana i Sebastiana. Przy świątyni powstał cmentarz oraz szpital (przysługę dla chorych i ubogich mieszkańców miasta).

1577 r.

Początek wyodrębniania się krotoszyńskich cechów dla różnych profesji z wcześniejszego jednego, łącznego cechu.

Kościół pw. św. św. Fabiana i Sebastiana – litografia z 1848 r.

PANOWANIE ROZDRAŻEWSKICH

1578 r.

W Krotoszynie przeprowadzono lustrację (urzędowy opis dóbr królewskich), która wykazała 60 rzemieślników pospolitych, 4 rzeźników, 6 szynkarek, 5 prasołów (sprzedawców soli) i 6 hultajów (ludzi bez domu i zajęcia).

18 lipca 1579 r.

Jan Rozdrażewski nadał miastu przywilej, zatwierdzony rok później przez króla Stefana Batorego. Było to potwierdzenie i rozszerzenie przywileju Wierzbity herbu Łódzia z 1415 r. Dokument uwalniał mieszczan od wielu, narosłych z biegiem czasu ciężarów i nadawał miastu nowe grunty oraz pastwiska wraz z foluszem i cegielnią. Rejestr poborowy wykazał w mieście 60 rzemieślników.

ok. 1585 r.

Na fundamentach drewnianej siedziby właścicieli, pamiętającej jeszcze czasy średniowieczne, Jan Rozdrażewski kazał wybudować murowany dwór, który w następnych latach systematycznie rozbudowywali jego potomkowie. Przy dworze powstał ogród, pielęgnowany przez nadwornych ogrodników.

Koniec XVI w.

Przybycie do Krotoszyna braci czeskich, którzy uciekali przed prześladowaniami religijnymi z Czech i ze Śląska. Jan Rozdrażewski, sam będąc innowiercą, oddał im kościół pw. św. św. Fabiana i Sebastiana.

1592 – 1597 r.

Budowa kościoła pw. św. Jana Chrzciciela, który według zamysłu Jana Rozdrażewskiego miał stać się świątynią braci czeskich. Kościół pw. św. św. Fabiana i Sebastiana oddano katolikom.

Przywilej Jana Rozdrażewskiego, zatwierdzony w 1580 r. przez Stefana Batorego

Kościół św. Jana Chrzciciela – litografia z 1847 r.

PANOWANIE ROZDRAŻEWSKICH

przełom XVI i XVII w.

Żydzi mieszkający w Krotoszynie (napływający prawdopodobnie przez całe XVI stulecie) założyli swoją gminę wyznaniową.

1600 r.

Śmierć Jana Rozdrażewskiego, spadkobierczynią fortuny została jego ostatnia żona – Katarzyna z Potulickich Rozdrażewska.

1601 r.

Katarzyna z Potulickich Rozdrażewska przeszła wraz z dziećmi na katolicyzm i przekazała świątynię pw. św. Jana Chrzciciela kościołowi rzymskiemu. W tym samym czasie przeniesiono do przekazanej świątyni parafię, czyniąc ją kościołem farnym.

1613 r.

Śmierć Katarzyny z Potulickich Rozdrażewskiej, dziedzicem dóbr krotoszyńskich został jej syn – Jan Rozdrażewski.

1618 r.

Wg kolejnej lustracji odnotowano w mieście 50 rzemieślników, 6 komorników, 1 rzeźnika, 4 wiatraki i 4 koła młyńskie.

1621 r.

Jan Rozdrażewski wziął udział w bitwie z Turkami pod Chocimiem, gdzie dowodził dwiema chorągwiami wojsk, z których jedną wystawił własnym sumptem.

1623 r.

Król Zygmunt III Waza zatrzymał się na dworze Rozdrażewskich podczas powrotu z podróży do Prus. Była to jedyna wizyta polskiego monarchy w Krotoszynie.

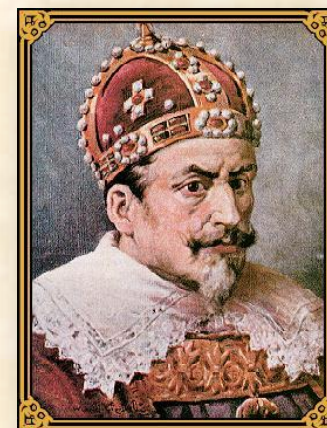
Nagrobek Jana Rozdrażewskiego w kościele pw. św. Jana Chrzciciela

*Sworg y Słotmichego, w teyż stanął Ławie
Lipski y Rozdrażewski, y Janowski w sarnie*

Fragment „Wojny Chocimskiej” Wacława Potockiego z ok. 1670 r., w księdze V epopei autor wspomina Jana Rozdrażewskiego II

Katarzyna Rozdrażewska

Zygmunt III Waza

PANOWANIE ROZDRAŻEWSKICH

1623 r.

W tym samym roku wybuchła w mieście epidemia „morowego powietrza” – zmarłych grzebano na cmentarzu przy kościele pw. św. św. Fabiana i Sebastiana, a w późniejszym okresie na cmentarzu św. Rocha przy dzisiejszej ul. Sulmierzyckiej.

1628 r.

Śmierć Jana Rozdrażewskiego, dziedzicami miasta zostają jego synowie – Krzysztof i Jakub.

W Krotoszynie osiedliła się duża grupa protestantów niemieckich, uciekających z terenów objętych wojną trzydziestoletnią.

1629 r.

Krotoszyn liczył 311 domów (około 2000 mieszkańców) i był drugim co do wielkości (po Koźminie) miastem powiatu pyzdrskiego.

1630 r.

Kolejna epidemia w Krotoszynie.

W kościele pw. św. św. Fabiana i Sebastiana postawiono ołtarz św. Rocha, odąd często świątynię określa się mianem „kościółka św. Rocha”.

1632 r.

Pierwsza zachowana informacja o istnieniu krotoszyńskiego parku – wspomina o nim w swoich notatkach Franciszek Starowolski, pisząc: „Krotoszyn z bardzo pięknym ogrodem hrabiów Rozdrażewskich”.

1638 r.

Wielki pożar miasta.

**Obraz ukazujący św. Rocha w kościółku
pw. św. św. Fabiana i Sebastiana**

**Krotoszyński park i południowa elewacja pałacu –
pocztówka z około 1914 r.**

PANOWANIE ROZDRAŻEWSKICH

19 lipca 1638 r.

Przywilej Jakuba Hieronima Rozdrażewskiego dla krotoszyńskich Żydów, zezwalający im na odbudowę domów po niedawnym pożarze oraz na budowę pierwszej synagogi, prowadzenie handlu i prowadzenie własnego cmentarza przy obecnej ul. Ostrowskiej.

1641 r.

Śmierć Krzysztofa Rozdrażewskiego w wojnie hiszpańsko – holenderskiej. Tym samym samodzielnym dziedzicem majątku zostaje Jakub Hieronim Rozdrażewski (później kasztelan kaliski i wojewoda inowrocławski), który znacznie przebudował dwór w Krotoszynie.

marzec 1646 r.

Podczas podróży na studia gośćmi krotoszyńskiego dworu byli bracia Jan (późniejszy król Polski) i Marek Sobiescy. Dziedzic miasta – Jakub Hieronim Rozdrażewski był z nimi spokrewniony poprzez matkę – Gryzelkę z domu Sobieską.

10 marca 1648 r.

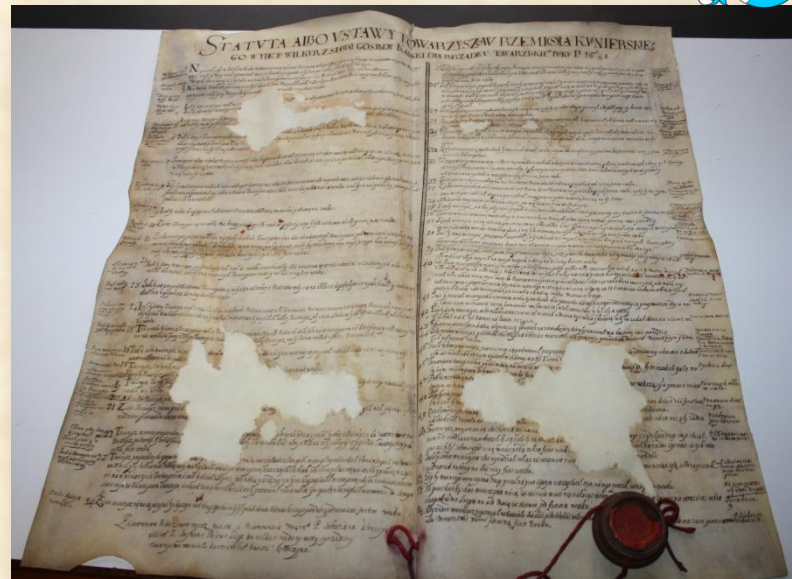
Jakub Hieronim Rozdrażewski wydał kolejny przywilej dla żydowskich mieszkańców miasta.

I połowa XVII w.

Napływ Niemców do Krotoszyna – głównie uciekinierów ze Śląska, chcących uniknąć skutków wojny trzydziestoletniej (1618 – 1648). Miasto liczyło około 3000 mieszkańców, dobrze rozwijało się tkactwo i kuśnierstwo.

1651 r.

Jakub Hieronim Rozdrażewski wziął udział w bitwie z Kozakami pod Beresteczkiem. Dziedzic Krotoszyna na własny koszt wystawił okazały poczet.

„Statuta albo ustawy Towarzystw Rzemiosła Kuśnierskiego w Krotoszynie” z 1641 r.

Jan III Sobieski

PANOWANIE ROZDRAŻEWSKICH

listopad 1653 – luty 1654 r.

Kolejna epidemia dziesiątkuje mieszkańców Krotoszyna.

1655 – 1657 r.

Potop szwedzki – okupacja Krotoszyna przez wojska szwedzkie. Mimo dużego okupu wniesionego przez mieszczan, Szwedzi kilkakrotnie napadali, grabili i palili miasto.

5 lipca 1656 r.

Szwedzi pod komendą generała majora Jana Weyharda Wrzesowicza dokonali odwetowego najazdu i spalenia miasta (po pożarze ocalała tylko ul. Koźmińska). Była to zemsta za działalność partyzancką okolicznych chłopów oraz za udział Jakuba Hieronima Rozdrażewskiego w zdobywaniu Leszna, które stało po stronie króla szwedzkiego Karola X Gustawa.

1661 r.

Szwedzkie najazdy, grabieże i podpalenia oraz epidemie wyludniły miasto – w Krotoszynie pozostało zaledwie 70 rodzin mieszczańskich. Najstarsza panorama Krotoszyna, naszkicowana przez Jana Rudolfa Storna, który odwiedził miasto podczas podróży poselstwa cesarskiego z Wiednia do Moskwy.

II połowa XVII w.

Krotoszyn otoczono wałem ziemnym i fosą. Do miasta prowadziły trzy bramy – poznańska, wrocławska i kaliska. Umocnienia zlikwidowano pod koniec XVIII stulecia.

1662 r.

Śmierć Jakuba Hieronima Rozdrażewskiego, spadkobierczynią zrujnowanej i zadłużonej fortuny została jego druga żona – Katarzyna z Opalińskich Rozdrażewska.

Panorama Krotoszyna z 1661 r.

Tłok pieczętny cechu stolarzy w Krotoszynie z XVII w.

PANOWANIE GAŁECKICH

1667 r.

Powstanie Bractwa Strzeleckiego w Krotoszynie, któremu przywilej nadała Katarzyna Rozdrażewska, na mocy dokumentu wydane go przez króla Jana Kazimierza Wazę.

10 stycznia 1673 r.

Katarzyna Rozdrażewska nadała przywilej, który zezwalał Żydom na działalność handlową po zniszczeniach związanych z potopem.

1680 r.

Śmierć Katarzyny z Opalińskich Rozdrażewskiej.

1685 – 1692 r.

Stopniowe wykupywanie dóbr krotoszyńskich przez pułkownika Franciszka Zygmunta Gałęckiego herbu Junosza, przyjaciela króla Jana III Sobieskiego, generała – adiutanta wojsk królewskich i kuchmistrza koronnego, później kolejno kasztelana kaliskiego i poznańskiego, wojewodę inowrocławskiego, kaliskiego i poznańskiego.

ok. 1689 r.

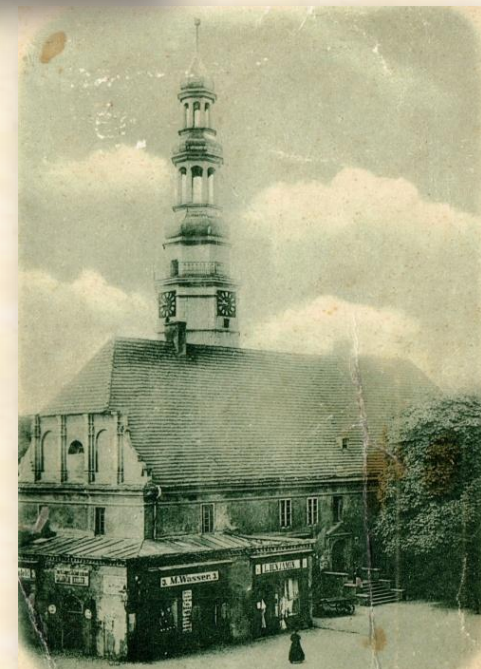
Staraniem burmistrza Jana Dobrowolskiego zakończono budowę murowanego ratusza, rozpoczętą jeszcze przed 1661 r. Miasto liczyło 500 domów chrześcijańskich i żydowskich, w których zamieszkiwało około 3000 mieszkańców, z czego około połowę stanowili Żydzi. W Krotoszynie pozostało jeszcze kilkadziesiąt „placów pustych i zgorzelisk od spalania szwedzkiego”.

7 października 1690 r.

Na stosie spalono Zofię Kowalkę, jej siostrę Magdę Sobkowską oraz Zofię Bojadłową z Rozdrażewa. Posądzone o czary kobiety wcześniej torturowano.

**Franciszek Zygmunt
Gałęcki**

**Krotoszyński ratusz
– pocztówka sprzed
1898 r.**

PANOWANIE POTOCKICH

1692 – 1700 r.

Z inicjatywy Franciszka Gałęckiego w miejscu dawnego dworu wybudowano barokowy pałac – tzw. „*pałac Gałęckich*”, otoczony „*ogrodem włoskim*”, w którym znalazł się nawet zwierzyńiec.

przełom XVII i XVIII w.

Ożywiony rozwój Krotoszyna. Założono nowe folwarki – m. in. w Zmysławie koło Smoszewa. Miasto miało 33 wiatraki, młyn słodowy, folusz i stawy rybne. Istniało 12 cechów pospolitych oraz 4 rzeźnicze, śledziarki i solarki. W liczącym około 3500 mieszkańców mieście organizowano aż 10 jarmarków w roku. Utworzono pierwszy cmentarz ewangelicki przy obecnej ul. Gorzupskiej.

1702 – 1717 r.

Podczas wojny północnej Krotoszyn znalazł się na trasie przemarszu wojsk polskich, saskich, szwedzkich i moskiewskich, stąd znaczne zniszczenia miasta. Mieszkańcy zmuszeni byli płacić kontrybucje zarówno Szwedom, którzy ponownie okupowali miasto, jak i Sasom.

1708 – 1710 r.

Epidemia dżumy – śmierć niemal połowy mieszkańców miasta (1058 katolików oraz około 400 – 500 żydów i protestantów).

1711 r.

Śmierć Franciszka Zygmunta Gałęckiego, dziedziczką podupadłej fortuny została jego jedyna córka – Zofia Anna Gałęcka.

28 czerwca 1712 r.

Bitwa pod Krotoszyńcem (w okolicach Salni i Szczerkowa) – kilka tysięcy stronników Stanisława Leszczyńskiego pod wodzą starosty Jana Grudzińskiego zostało pobitych przez przeważające liczebnie oddziały polsko – saskie pod dowództwem Brzechowieckiego.

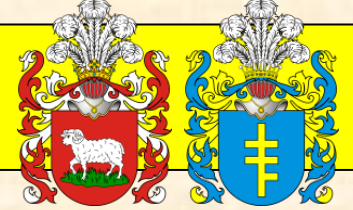
Krotoszyński pałac – pocztówka z około 1916 r.

**Jarmark na krotoszyńskim rynku
– pocztówka z ok. 1899 r.**

PANOWANIE POTOCKICH

1713 r.

Kolejna epidemia – spadek liczby mieszkańców Krotoszyńska do zaledwie kilkuset.

1725 r.

Dobra krotoszyńska zakupił Józef Potocki herbu Pilawa – wojewoda kijowski i hetman wielki koronny, najbogatszy ówczesny magnat Rzeczypospolitej, który stopniowo podniósł miasto z upadku. Pańszczyznę zastąpiono czynszem, wprowadzono ulgi dla osiedlających się rzemieślników, zwiększono liczbę jarmarków oraz znaleziono nowe rynki zbytu za granicą – głównie we Wrocławiu.

15 sierpnia 1728 r.

Józef Potocki nadał Krotoszyńskowi nowy statut miejski (nazwany „porządkiem”), który w 43 punktach szczegółowo regulował życie miasta. Po półtora roku poszerzono go o dalszych 17 artykułów.

1731 r.

Fundacja klasztoru oo. trynitarzy – Józef Potocki darował zakonnikom drewniany kościół pw. św. św. Piotra i Pawła oraz zabezpieczył zakon finansowo, przekazując mu folwark Zmysłowo.

1733 r.

Z inicjatywy Józefa Potockiego na terenie przykościelnego cmentarza wybudowano gmach klasztoru dla oo. trynitarzy (dzisiejsza siedziba Muzeum Regionalnego).

1735 r.

Utworzenie w Krotoszyńsku kilkusetosobowego garnizonu wojskowego, złożonego z oddziału wojska kwarcianego.

Józef Potocki

**Zakon Trójcy
Przenajświętszej (Trynitarzy)**

**Budynek klasztoru i kościół pw. św. św. Piotra
i Pawła – litografia z 1848 r.**

Krotoszyn liczył 4000 mieszkańców, a na przedmieściach funkcjonowało około 50 wiatraków. W granicach miasta i na przedmieściach znajdowało się ponad 360 domów, z czego tylko jeden był murowany (piętrowa kamienica we wschodniej pierzei Rynku) – z tego okresu pochodzi tzw. „*Krotoszanka*” przy obecnej ul. Koźmińskiej 36. Ulice były brukowane, a miasto posiadało własną straż ogniową, czyszczone rynsztoki, drewniane wodociągi, zegar miejski oraz austerię – czyli gospodę dla podróżnych w okolicy dzisiejszej al. Powstańców Wielkopolskich.

1751 r.

Śmierć Józefa Potockiego, dziedzicem całej fortuny został jego syn – Stanisław Potocki, a dożywotnią właścicielką dóbr krotoszyńskich wdowa po hetmanie – Ludwika z Mniszchów Potocka.

1752 r.

Utworzenie stacji pocztowej w Krotoszynie, który położony był na trasie między Warszawą a Dreznem.

1755 r.

Staraniem ks. Rokossowskiego, w miejscu pierwotnego, pochodzącego jeszcze ze średniowiecza kościoła pw. św. Marii Magdaleny w Starym Krotoszynie, wybudowano nową, drewnianą świątynię.

1762 r.

Wojna siedmioletnia – przemarsz przez Krotoszyn wojsk moskiewskich śpieszących z odsieczą Fryderykowi II.

1764 r.

Założenie loży masońskiej w Krotoszynie pod nazwą „*Świątynia Miłości Braterskiej*”.

Ludwika Potocka

**Kościół św. Marii Magdaleny –
pocztówka z lat dwudziestych XX w.**

Kasyno oficerskie (po lewej) oraz gmach dawnej poczty (po prawej) – pocztówka z ok. 1917 r.

U SCHYŁKU RZECZPOSPOLITEJ

1764 – 1765 r.

Spis ludności wykazał, że w mieście znajdowała się największa w województwie kaliskim gmina żydowska (ok. 1650 osób).

1767 r.

W kościele klasztorным oo. trynitarzy (wówczas jeszcze drewnianym) odbył się sejmik szlachty województwa poznańskiego i kaliskiego, podczas którego 27 maja zawieszono prorosyjską konfederację, przekształconą w Radomiu w konfederację generalną przeciwko reformom króla i obozu Czartoryskich.

1767 – 1774 r.

Z inicjatywy Ludwika z Mniszchów Potockiej, w miejscu drewnianego kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła wybudowano nową, barokową świątynię.

14 czerwca 1768 r.

Bitwa pod Krotoszynem (od strony południowej), w której oddział konfederatów barskich pod dowództwem regimentarza Wojciecha Rydzińskiego starł się z wojskami moskiewskimi ppłk. Konstantynowa i mjr. Drewicza (1500 żołnierzy). Wobec przewagi Rosjan konfederaci zdecydowali się na odwrót – ścigano ich aż do Zdun.

1769 r.

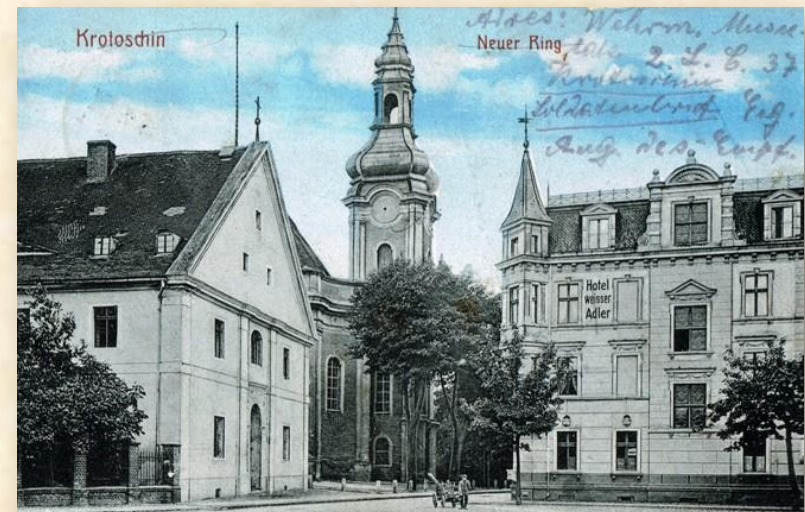
Do Krotoszyna, Kobylina i Zdun wdarły się oddziały kozaków w poszukiwaniu konfederatów barskich. Konfederaci ścigali z miast kontrybucję i rekrutów – na przykład z Krotoszyna 30, a z Koźmina 15.

1771 – 1773 r.

Okupacja miasta przez wojska pruskie – nieudana próba zajęcia Krotoszyna przez wojska pruskie, przygotowujące się już do pierwszego rozbioru.

Kościół św. Piotra i Pawła – pocztówka z ok. 1910 r.

Zespół klasztorny – pocztówka z ok. 1913 r.

U SCHYŁKU RZECZPOSPOLITEJ

19 – 22 lipca 1774 r.

Wielki pożar miasta, w którym spłonęła dzielnica żydowska wraz z synagogą, wieża ratusza, kościół farny i ulica Kaliska (dziś ul. Kaliska i al. Powstańców Wielkopolskich).

1775 r.

Konsekracja kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła oraz odrestaurowanie wieży ratuszowej ze środków Ludwika z Mniszchów Potockiej.

1779 r.

Ludwika z Mniszchów Potocka zrzekła się dożywocia na dobrach krotoszyńskich na rzecz wnuka – Józefa Potockiego, który sprzedał je podkomorzemu Stanisławowi Gądomskiemu. Początek nabywania dóbr krotoszyńskich przez podstawionych przez władze pruskie figurantów. Najstarszy zachowany plan Krotoszyna, oprócz zabudowy miejskiej i rezydencji właścicieli, ukazuje manufakturę (folusz i farbiarnię) w okolicy dzisiejszych ulic Kobylińskiej i Mickiewicza oraz duży staw farbiarski między zakładem a klasztorem trynitarzy.

1781 r.

Otwarcie pierwszej szkoły ewangelickiej w mieście, mieszczącej się w klasztornym browarze.

1783 r.

Dobra krotoszyńskie zakupił konsyliarz króla pruskiego Fryderyka II – Natanael de Paulitz.

1786 r.

Krotoszyn sprzedano Wojciechowi Husarzewskiemu – konsyliarzowi sądów pruskich nadwornych w Bydgoszczy. W tym samym roku właścicielem miasta został dyrektor pruskiego banku morskiego – minister Krzysztof de Görne.

Panorama Krotoszyna z 1779 r.

Fryderyk Wilhelm II – król Prus

U SCHYŁKU RZECZPOSPOLITEJ

1788 r.

Założenie apteki klasztornej przy Małym Rynku. W mieście działało 16 warsztatów sukienniczych.

1789 – 1791 r.

Dla licznie napływających do miasta protestantów (głównie niemieckich) wybudowano kościół ewangelicki (obecnie kościół pw. św. Andrzeja Boboli). Wówczas gmach nie miał jeszcze fasady z dwiema wieżami.

1790 r.

Przeniesienie szkoły ewangelickiej do domu kantora przy obecnej ul. Popiełuszki.

1791 r.

Wizytacja katolickiej szkoły parafialnej z ramienia Komisji Edukacji Narodowej. W szkole prowadzonej przez Antoniego Chmielnika odnotowano 50 uczniów i „*ich postępek w czytaniu, pisaniu, rachunkach, łacińskim języku dość znaczny*”.

1793 r.

II rozbiór Polski – Krotoszyn wraz z Wielkopolską formalnie przeszedł pod panowanie pruskie i znalazł się w Prowincji Prusy Południowe. Utworzono powiat krotoszyński, do którego włączono okoliczne miasta, m. in. Jarocin. Krotoszyn liczył wówczas 3825 mieszkańców, w tym 1533 katolików, 668 protestantów i 1624 żydów.

17 października 1793 r.

Przyjazd do Krotoszyna króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II, który wizytował zagrabione w II rozbiórze ziemie.

Apteka klasztorna – fotografia sprzed 1927 r.

Kościół pw. św. Andrzeja Boboli – litografia z 1848 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1799 r.

Dylizans pocztowy do Poznania odjeżdżał dwa razy w tygodniu.

1800 r.

Miasto liczyło około 4318 mieszkańców, z których 40 trudniło się rolnictwem, a 440 stanowili rzemieślnicy. Miasto posiadało 31 młynów, w których pracowało 45 młynarzy, manufakturę (folusz i farbiarnię), winiarnię („Kamienica”), dwie karczmy („Pod Lwem” i „Pod Orłem”), aptekę oraz cegielnię. Rozwijało się tkactwo, kuśnierstwo, krawiectwo, szewstwo i młynarstwo, a także handel ze Śląskiem (podczas jarmarków sprzedawano rocznie ponad 1000 wołów). W mieście był jeden lekarz i jeden felczer żydowski.

1804 r.

Prusacy sprowadzili do Krotoszyna 2 szwadron 12 Pułku Dragonów.

1807 – 1815 r.

Krotoszyn znalazł się w granicach Księstwa Warszawskiego – powiat krotoszyński stał się częścią Departamentu Poznańskiego.

1812 r.

Przez miasto i powiat przemaszerowały armie napoleońskie podczas wyprawy na Rosję, a następnie podczas odwrotu spod Moskwy.

1813 r.

Dzięki staraniom mieszczan krotoszyńskich odrestaurowano kościół pw. św. św. Fabiana i Sebastiana.

1815 r.

W wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego ziemia krotoszyńska powróciła pod panowanie pruskie jako część Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

**Krzyż napoleoński
ustawiony w 1813 r.
nieopodal Konarzewa**

**Kościół pw. św. św. Fabiana i Sebastiana
(św. Rocha) – pocztówka z około 1931 r.**

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1815 r.

Przy obecnej ul. Rawickiej założono nowy cmentarz ewangelicki.

1819 r.

Rząd pruski przekazał dobra krotoszyńskie księciu Karolowi von Thurn und Taxis z Ratyzbony, w zamian za monopol pocztowy w Nadrenii i Westfalii. Utworzono tzw. „*Księstwo Krotoszyńskie*” obejmujące Sulmierzyce, Odolanów, 48 wsi oraz folwarki i lasy.

Z inicjatywy nowych właścicieli miasta przebudowano pałac i założono wokół niego park w stylu angielskim.

Rząd pruski dokonał również kasaty zakonu trynitarzy. W budynku klasztornym zorganizowano z czasem gimnazjum, a następnie koszary. Początek stopniowej germanizacji miasta.

1821 r.

Krotoszyn liczył 5334 mieszkańców. Rozwijało się kuśnierstwo i szewstwo, upadało jednak stopniowo tkactwo.

1823 r.

Budowa późnoklasykistycznego arsenału w okolicy nieistniejących już koszar przy dzisiejszej ul. Rawickiej, w których stacjonował wówczas oddział pruskiej kawalerii.

1827 r.

Wielki pożar miasta – spłonęła dzielnica żydowska wraz z synagogą i szkołą (obecnie ulice Garncarska i Krótka). Ze względów bezpieczeństwa przebito się przez południową pierzeję Rynku tworząc dzisiejszą ul. Kościuszki.

noc z 1 na 2 września 1829 r.

Fryderyk Chopin podczas podróży do Warszawy zatrzymał się na postój w gmachu dawnej poczty przy obecnej ul. Sienkiewicza.

**Karol Aleksander
von Thurn und Taxis**

Fryderyk Chopin

**Dawny arsenał przy obecnej ul. Rawickiej – akwarela
Józefa Kończaka z 1937 r.**

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1831 r.

Do koszar przy obecnej ul. Rawickiej sprowadzono pruski garnizon w postaci 3 batalionu 19 Pułku Landwehry.

1833 r.

Bar Loebel Monasch założył słynną i jedyną w Wielkopolsce drukarnię hebrajską przy ówczesnej ul. Książęcej (dziś ul. Piastowskiej).

1834 r.

Nadanie miastu nowego statutu. Utworzenie starostwa powiatowego w Krotoszynie oraz Sądu Krajowego.

1836 r.

Założenie w budynku poklasztornym (gmach Muzeum) Szkoły Powiatowej (Kreisschule) – pierwszej w mieście szkoły średniej, która w późniejszym okresie dała początek Gimnazjum i Wyższej Szkole dla Dziewcząt.

1839 r.

Juliusz Neumarck wybudował pierwszą w mieście przemysłową cegielnię (przy obecnej ul. Ceglarskiej).

1841 r.

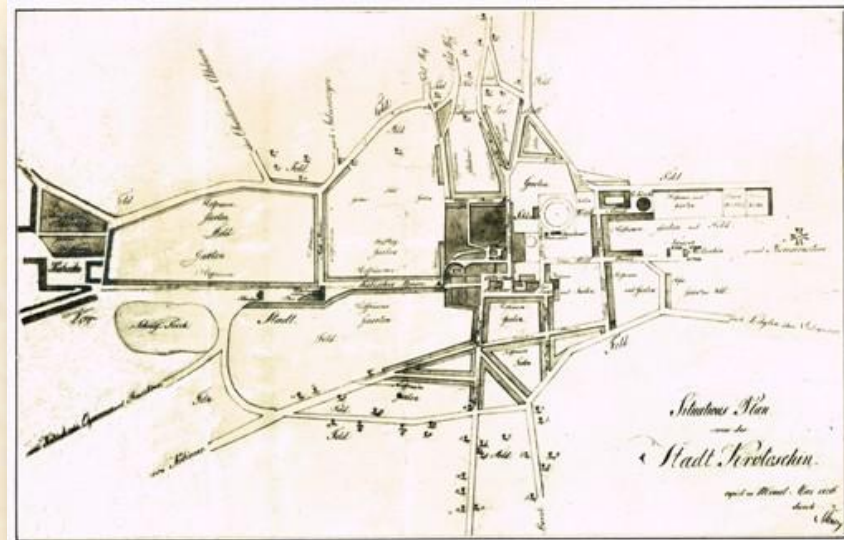
Kolejny wielki pożar miasta, po którym na szerszą skalę rozpoczęto w mieście budowę domów murowanych.

1843 – 1845 r.

Budowa nowej synagogi przy ul. Krótkiej.

1844 r.

Wydanie pierwszej krotoszyńskiej gazety – dwujęzycznego (polsko – niemieckiego) „Krotoszyńskiego Tygodnika Powiatowego”.

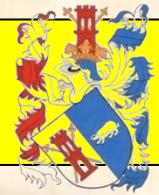
Plan Krotoszyna z 1826 r.

Bar Loebel Monasch

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1844 r.

Budowa gmachu Sądu Krajowego (obecna siedziba Sądu Rejonowego przy ul. Sienkiewicza).

1846 r.

Krotoszyn liczył 7309 mieszkańców, w tym 2631 katolików, 2373 ewangelików oraz 2305 żydów.

Powstanie tajnej patriotycznej organizacji młodzieżowej w Szkole Powiatowej.

1847 r.

Przeniesienie szkoły ewangelickiej do gmachu dawnego Sądu Krajowego (starszy budynek dzisiejszej SP nr 4). Szkołę Powiatową przekształcono w Szkołę Realną.

22 marca 1848 r.

Wydarzenia Wiosny Ludów. W Krotoszynie utworzono Powiatowy Komitet Narodowy, na czele którego stanął ziemianin – Teodor Mycielski z Chocieszewic (obecnie w granicach Pępowa)

27 marca 1848 r.

Powiatowy Komitet Narodowy został usunięty z krotoszyńskiego ratusza.

30 marca 1848 r.

Powiatowy Komitet Narodowy został zaatakowany przez ludność niemiecką i żydowską podczas obrad w karczmie w Grzegorzewie.

kwiecień 1848 r.

Ze względów bezpieczeństwa Powiatowy Komitet Narodowy przeniesiono do Koźmina. Tam, podczas starć z wojskami niemieckimi zginęło 22 Polaków.

Karczma w Grzegorzewie – pocztówka z około 1900 r.

Panorama z 1848 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1848 r.

Budowa gmachu szkoły katolickiej w pobliżu kościoła pw. św. Jana Chrzciciela. W Krotoszynie zostaje założona powiatowa Liga Polska.

1850 r.

Początek budowy gmachu Wyższej Szkoły dla Dziewcząt (obecnie ZSP nr 2).

Przez krótki czas stacjonował w Krotoszynie 1 szwadron 1 Pułku Ułanów, który stanowił wzmocnienie dla 3 batalionu 19 Pułku Landwehry.

1851 r.

Budowa nowego gmachu szkoły żydowskiej (istniejący do dziś budynek przy obecnej ul. Krótkiej).

1852 r.

Krotoszyn liczył 7678 mieszkańców, w tym 2699 katolików, 2660 ewangelików i 2319 żydów. W mieście położono nowe bruki i chodniki z krawężnikami, uregulowano szereg ulic, nadając im przypuszczalnie współczesny wygląd. Całkowicie upadło tkactwo, ale Krotoszyn stał się drugim co do wielkości (po Lesznie) ośrodkiem kuśnierstwa w Wielkopolsce, rozwijał się również przemysł – między innymi browar i cegielnia parowa.

1863 – 1864 r.

Polacy z powiatu krotoszyńskiego zorganizowali pomoc powstańcom w Królestwie Polskim. Powstał Komitet Powiatowy, na czele którego stanął komisarz ks. proboszcz Cyprian Jarochowski z Pogorzeli. Niepełna lista powstańców styczniowych z powiatu krotoszyńskiego obejmuje 85 nazwisk.

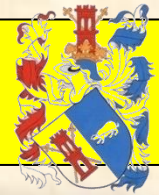
**Miejska Wyższa Szkoła dla Dziewcząt
– pocztówka sprzed 1914 r.**

**Szpital na ul. Kaliskiej – najstarsza fotografia
krotoszyńskiego budynku z 1862 r.**

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1865 r.

Uruchomiono gazownię miejską i wprowadzono gazowe oświetlenie ulic oraz przeniesiono Wyższą Szkołę dla Dziewcząt z gmachu poklasztornego do nowego gmachu przy obecnym placu Jana Pawła II.

1868 r.

Ostatnia w dziejach miasta epidemia cholery – zmarłych pogrzebano w zbiorowej mogile na tzw. cmentarzu św. Rocha.

1869 r.

Na krotoszyńskiej poczcie zainstalowano pierwszy telegraf elektromagnetycznego w mieście.

1870 r.

W koszarach przy dzisiejszej ul. Rawickiej stacjonował 2 batalion fizyliarów 47 Dolnośląskiego Pułku Piechoty oraz 1 szwadron 1 Zachodniopruskiego Pułku Ułanów.

1871 r.

Krotoszyn liczył 7868 mieszkańców, w tym 3109 ewangelików, 3309 katolików, 1149 żydów i 1 dysydenta. Ważną rolę pełniły kuśnierstwo, szewstwo i młynarstwo (26 wiatraków), działała również fabryka tabaki, stolarnia, 2 gorzelnie i drukarnia hebrajska.

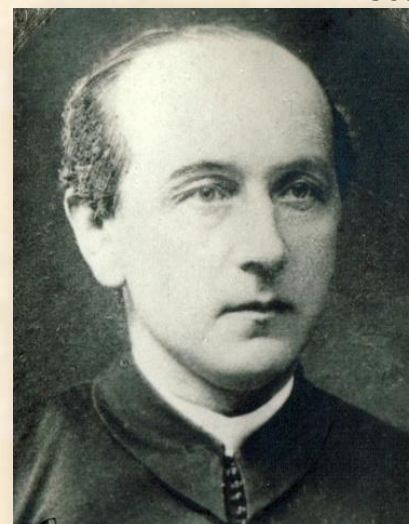
Z inicjatywy ks. Paulina Wojciechowskiego założono Towarzystwo Przemysłowe św. Józefa – organizację edukującą oraz rozbudzającą świadomość narodową wśród polskich rzemieślników.

1872 r.

Założenie przez ks. Wojciechowskiego Banku Ludowego – pierwszej w Krotoszynie, polskiej instytucji oszczędnościowo – kredytowej, przekształconej następnie w Bank Spółdzielczy. Powstanie Straży Pożarnej, której pierwszą remizę wybudowano przy ul. Rawickiej.

Gazownia przy ul. Piastowskiej – pocztówka z około 1960 r.

ks. Paulin Wojciechowski

1873 r.

Powstanie Kółka Rolniczego w Krotoszynie, które już w pierwszym okresie swojej działalności skupiało blisko 100 ziemian i gospodarzy.

1874 r.

Zjazd w Krotoszynie wielkopolskich Spółek Zarobkowych, do których należał miejscowy Bank Ludowy.

1875 r.

Budowa pierwotnego budynku dworca kolejowego w Krotoszynie.

30 czerwca 1875 r.

Uruchomienie pierwszej, oleśnicko – gnieźnieńskiej linii kolejowej, dzięki której rozpoczął się okres intensywnego rozwoju miasta.

1876 r.

Powstanie biblioteki ludowej w Krotoszynie i początek działalności „Stowarzyszenia dla Zakładania Czytelni Ludowych” – organizacji walczącej z postępującą germanizacją.

1877 r.

Wilhelmina Fridrich założyła Fabrykę Maszyn i Odlewnię Żeliwa w Krotoszynie przy obecnej ul. Słodowej.

1880 r.

Paul Werner uruchomił pierwszy tartak o napędzie parowym przy dzisiejszej ul. Fabrycznej.

1878 – 1881 r.

Budowa gmachu gimnazjum przy dzisiejszej ul. Kołłątaja (obecnie I LO w Krośnicy).

Krotoszyński dworzec kolejowy – pocztówka z około 1910 r.

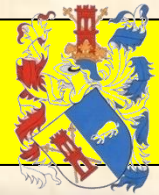

Krotoszyńskie Gimnazjum – pocztówka z ok. 1916 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1881 r.

Budowa koszar dworcowych przy obecnej ul. Mickiewicza (dziś ZSP nr 1). Utworzenie w budynku poklasztornym koszar wojskowych.

1882 r.

Budowa pierwszego przemysłowego browaru przy zbiegu dzisiejszych ulic Sienkiewicza i Kobylińskiej (nieistniejące już zabudowania Zakładów Mięsnych).

1884 r.

Założenie szkoły ewangelickiej przy dzisiejszej ul. Ostrowskiej.

1884 – 1885 r.

Dobudowanie do gmachu dzisiejszego kościoła pw. św. Andrzeja Boboli neobarokowej fasady z dwoma wieżami.

1886 r.

Założenie pierwszej szkoły zawodowej w Krotoszynie w dawnym budynku Sądu Krajowego i szkoły ewangelickiej (obecnie starszy gmach SP nr 4).

Założenie Zakładów Mięsnych w Krotoszynie

1887 r.

Nowy podział administracyjny Wielkiego Księstwa Poznańskiego – z powiatu krotoszyńskiego wydzielono powiat koźmiński. W granicach nowego powiatu krotoszyńskiego pozostały miasta: Dobrzyca, Kobylin, Krotoszyn, Zduny oraz 83 wsie i folwarki.

Budowa eklektycznego gmachu poczty przy dzisiejszej ul. Piastowskiej.

1 października 1888 r.

Uruchomienie drugiej linii kolejowej łączącej Krotoszyn z Leszmem i Ostrowem.

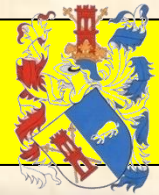
Koszary dworcowe – pocztówka z około 1915 r.

Gmach poczty – pocztówka z około 1902 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1889 r.

Przeniesienie szkoły ewangelickiej przy obecnej ul. Ostrowskiej do nowego gmachu (dziś Zespół Szkół Specjalnych).

1891 r.

Utworzenie tzw. „Szkół Zręczności” dla uczniów krotoszyńskich szkół, w której nauczano stolarstwa i rzeźby.

1892 r.

Założenie przez Hipolita Robińskiego Polskiego Koła Śpiewaczego „Harmonia” przy Towarzystwie Przemysłowców.
Budowa drugiego browaru przy ul. Słodowej.

1893 r.

Zjazd Kół Śpiewaczych w Krotoszynie.

1895 r.

Do Krotoszyna sprowadzono 37 Westfalski Pułk Fizyliarów im. von Steinmetza, który stacjonował w mieście aż do wyzwolenia w powstaniu wielkopolskim.

1896 r.

Powstanie Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (najstarszej organizacji sportowej w mieście), którego celem było propagowanie kultury fizycznej oraz działalność narodowa i wychowawcza. Pierwszym prezesem „Sokoła” był architekt Czesław Robiński.

1897 r.

Założenie gimnazjalnego Towarzystwa Tomasza Zana – organizacji zwalczającej germanizację, przeniesionej do Krotoszyna przez Władysława Bolewskiego.

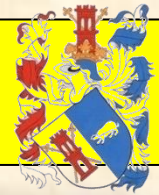
Krotoszyński browar – fotografia z okresu międzywojennego

Sztandar Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1897 r.

Na placu obok kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła (obecnie Plac Jana Pawła II) wzniesiono pomnik ku czci poległych w wojnach prusko – austriackiej (1866) oraz prusko – francuskiej (1870 – 1871).

1898 r.

Zjazd delegatów tajnych organizacji gimnazjalnych z inicjatywy Krotoszyńskiego Towarzystwa Tomasza Zana.

Budowa nowych koszar im. von Steinmetza („*Neue Kaserne*”) przy obecnej ul. 56 Pułku Piechoty Wlkp.

1898 – 1899 r.

Przebudowa ratusza – w stylu niemieckiego neorenesansu. Budynek podwyższono o jedną kondygnację, zachowując barokową wieżę.

1900 r.

Budowa kolejki wąskotorowej Krotoszyn – Pleszew. Budowa gmachu starostwa przy obecnej ul. Kołłątaja.

Włączenie krotoszyńskiej poczty w sieć telefoniczną.

Założenie Handlowej Szkoły Doksztalającej.

początek XX w.

Krotoszyn liczył 12 373 mieszkańców. Miasto rozwijało się pod względem gospodarczym i uznawane było za dobrze uprzemysłowione.

Założenie cmentarza katolickiego przy ul. Raszkowskiej.

1901 r.

Początki budownictwa spółdzielczego w mieście. Uruchomienie wodociągu zasilanego ze źródeł podziemnych na południe od miasta.

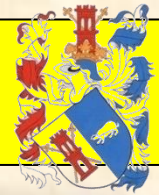
„*Nowe Koszary*” – pocztówka z ok. 1909 r.

Krotoszyński ratusz – pocztówka z ok. 1915 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1902 r.

Budowa remizy strażackiej i wspinalni przy ul. Koźmińskiej, szkoły katolickiej na Błoniu oraz szkoły katolickiej przy ówczesnej ul. Kaliskiej (obecnie al. Powstańców Wielkopolskich).

1903 r.

Wzniesienie pomnika ku czci żołnierzy 37 Pułku Fizylierów im. von Steinmetza obok koszar dworcowych, przy promenadzie dworcowej.

1904 r.

Otwarcie preparandy – szkoły przygotowującej do nauki zawodu nauczyciela przy ul. Zdunowskiej (obecnie ZSP nr 3).

Budowa pierwszego młyna parowego w Starym Krotoszynie.

1905 r.

Budowa szpitala miejskiego przy dzisiejszej ul. Bolewskiego, basenu (tzw. „Łazienek”) przy obecnej ul. Ogrodowskiego oraz rzeźni miejskiej przy ul. Kobylińskiej. Uruchomienie wodociągów miejskich.

1906 r.

Założenie „Straży” – organizacji broniącej polskich interesów gospodarczych, narodowych i obywatelskich, sprowadzonej na ziemię krotoszyńską przez Władysława Bolewskiego. Budowa „Bazaru” przy ówczesnej ul. Kaliskiej (dziś al. Powstańców Wielkopolskich) przez Spółdzielnię „Strzecha” pod kierownictwem Czesława Robińskiego.

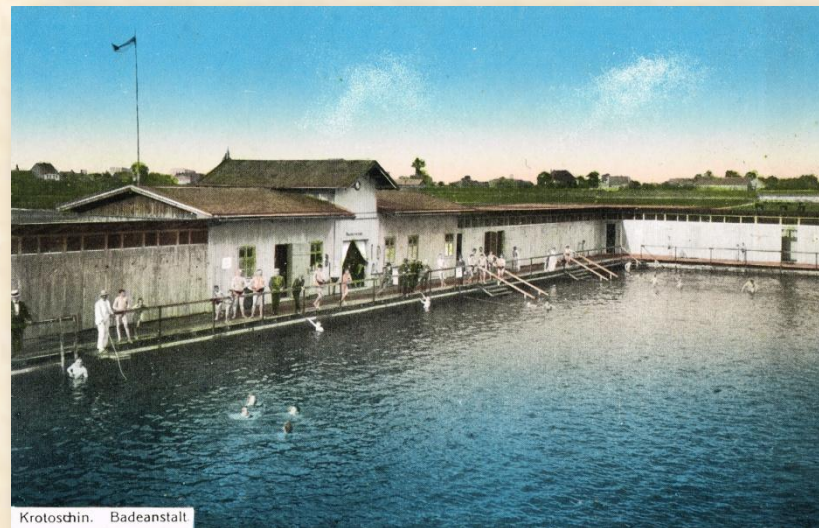
1906 – 1907 r.

Strajk szkolny uczniów szkół powszechnych na Błoniu i przy ul. Kaliskiej (dziś al. Powstańców Wielkopolskich) oraz uczennic Wyższej Szkoły dla Dziewcząt. Uczniowie i rodzice bronili języka polskiego na lekcjach religii, a w Komitecie organizacyjnym strajku znaleźli się: dr Bolewski, Józef Klemczak i Józef Gąsiorkiewicz.

Krotoschin. Präparanden-Anstalt.

Preparanda przy ul. Zdunowskiej – pocztówka sprzed 1918 r.

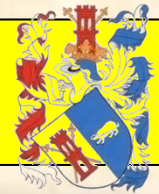
Krotoschin. Badeanstalt.

Basen w Krotoszynie – pocztówka wykonana po 1905 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

1907 r.

Założenie Spółdzielczego Banku Kupieckiego, którego prezesem został dr Stefan Budzyński.

1908 r.

Przy ul. Kobylińskiej otwarto Seminarium Nauczycielskie (później Liceum Pedagogiczne), kształcące nauczycieli z przerwami do 1970 r.

1909 r.

Rozbudowa Koszar im. von Steinmetza o tzw. koszary białe i czerwone przy dzisiejszej ul. 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej.
Powstanie Towarzystwa Czytelni Kobiet.

1910 r.

Wystawa Przemysłowa w Krotoszynie, zorganizowana w celu promocji polskiego przemysłu i rzemiosła oraz dla uczczenia 500 rocznicy zwycięstwa pod Grunwaldem.

Krotoszyn liczył 13064 mieszkańców, z czego połowę stanowiła ludność niemiecka. Miasto oświetlało 207 latarni gazowych.

1911 r.

Budowa nowego gmachu szkoły ewangelickiej przy dzisiejszej ul. Sienkiewicza (obecnie SP nr 4).

1912 r.

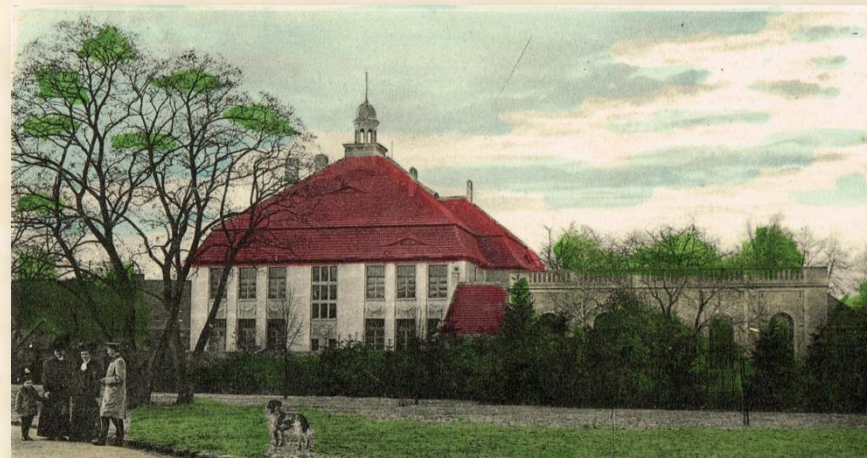
Ks. Kazimierz Pankowski założył Stowarzyszenie Kobiet Katolickich „Jedność”, którego celem było wychowywanie polskich dziewcząt.

30 lipca 1912 r.

Stacjonujący w mieście 37 Pułk Fizylierów im. von Steinmetza został czasowo zastąpiony przez 2 Pomorski Pułk Huzarów księcia Blüchera.

Wystawa Przemysłowa w okolicach ul. Młyńskiej

Gmach nowej szkoły ewangelickiej – pocztówka z ok. 1915 r.

POD PANOWANIEM PRUSKIM

grudzień 1912 r.

Starcia na tle narodowościowym pomiędzy polskimi i niemieckimi mieszkańcami Krotoszyna (zebrania protestacyjne oraz wzajemny bojkot sklepów).

1913 r.

Miasto liczyło 13219 mieszkańców.

Oddanie do użytku nowego gmachu Seminarium Nauczycielskiego przy ul. Zdunowskiej (obecnie budynek Gimnazjum nr 2).

1914 – 1918 r.

I wojna światowa – stacjonujący w Krotoszynie od 1912 r. 2 Pułk Husarów księcia Blüchera skierowano na front, pozostawiając w koszarach jedynie oddziały zapasowe – od 1918 roku był to batalion zapasowy 37 Pułku Fizylierów im. von Steinmetza.

Ok. 1000 krotoszyńian zmobilizowano i skierowano na front, a władze niemieckie, celem zjednania sobie społeczeństwa, zniosły niektóre antypolskie ustawy, m. in. zakaz nauki religii w języku polskim.

1915 r.

Utworzenie szpitala polowego w gmachu Seminarium Nauczycielskiego.

10 listopada 1918 r.

Powstanie Rady Żołnierskiej w batalionie zapasowym krotoszyńskiego 37 Regimentu Fizylierów im. von Steinmetza.

12 listopada 1918 r.

Utworzenie Rady Robotniczo – Żołnierskiej z przewagą Niemców. Na czele polskiej reprezentacji stał dr Bolewski, który wraz z naczelnikiem M. Kończakiem stanął na czele powołanej Straży Ludowej. Oddziały Straży powołano także w innych miejscowościach powiatu..

**Seminarium nauczycielskie przy ul. Zdunowskiej
– pocztówka z ok. 1916 r.**

**Parada 37 Pułku Fizylierów im. von Steinmetza –
pocztówka z ok. 1910 r.**

U PROGU WOLNOŚCI

17 listopada 1918 r.

Wiec patriotyczny na krotoszyńskim Rynku z udziałem Polaków z miasta i okolicznych miejscowości. Podczas manifestacji Komitet Obywatelski przekształcono w liczącą 72 osoby, tymczasową Powiatową Radę Ludową z przewodniczącym – dr. Budzyńskim

17 listopada 1918 r.

Powołanie Straży Obywatelskiej, podporządkowanej landratowi Konradowi Hahn'owi i pełniącej na terenie miasta obowiązki policyjne.

24 – 26 listopada 1918 r.

Ostateczne ukonstytuowanie się Powiatowej Rady Ludowej – zmniejszenie składu do 35 osób (12 z Krotoszyna, 23 z terenu powiatu). Siedzibą Powiatowej Rady był krotoszyński „Bazar”.

7 grudnia 1918 r.

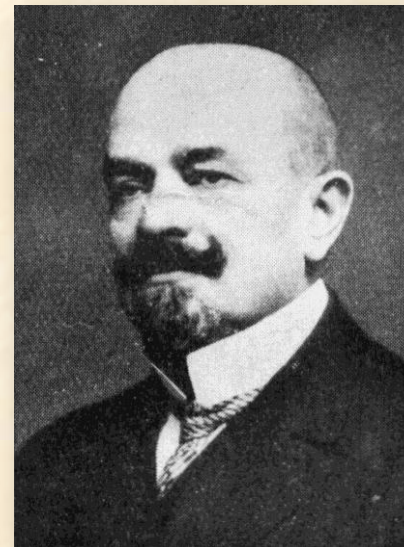
Założenie I Drużyny Harcerskiej im. ks. Józefa Poniatowskiego – początek ruchu harcerskiego w Krotoszynie.

grudzień 1918 r.

Przed świętami Bożego Narodzenia do domów wróciła znaczna część wcielonych do armii niemieckiej Polaków, którzy stanowili potencjał militarny późniejszego powstania.

27 grudnia 1918 r.

Wybuch powstania wielkopolskiego w Poznaniu i początek walk z Niemcami w wielu miejscach Wielkopolski.

dr Stefan Budzyński

dr Władysław Bolewski

„Bazar w Krotoszynie” – rysunek w tuszu Józefa Kończaka z 1971 r.

WYZWOLENIE KROTOSZYNA

1 stycznia 1919 r.

Wyzwolenie Krotoszyna po 126 latach niewoli. Miasto zdobyto o godzinie 18.00 siłami pociągu pancernego nr 11 „Poznańczyk”, przysłanego do Wielkopolski przez Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego w Warszawie. Decyzję o zajęciu Krotoszyna podjął sztab Batalionu Pogranicznego ze Szczypiorna. Dowódcą pociągu był ppor. Jan Szlagowski, a w skład załogi wchodziły: kompania pleszewska sierż. Antoniego Kozłowicza, pluton karabinów maszynowych ze Szczypiorna ppor. Stefana Prawowskiego oraz kilkunastu ochotników z Ostrowa.

Po zdobyciu dworca powstańcy, przy współudziale miejscowych ochotników, zajęli wszystkie ważniejsze obiekty w mieście. Niemcy wycofali się do koszar im. Steinmetza (później koszary im. Kościuszki przy skrzyżowaniu ul. Młyńskiej i ul. 56 Pułku Piechoty Wlkp.). Tam poddali się dzięki udanej akcji grupy powstańców pod dowództwem naczelnika krotoszyńskiego „Sokoła” – Władysława Rybakowskiego. Kapitulację z rąk komendanta niemieckiego garnizonu przyjęli dr Bolewski (przedstawiciel Powiatowej Rady Ludowej), ppor. Jan Szlagowski (dowódca „Poznańczyka”), i Zbigniew Ostroróg Gorzeński (komendant wojskowy Jarocina).

2 stycznia 1919 r.

Pierwsza odezwa do mieszkańców, wydana przez nową władzę miasta i powiatu – Powiatową Radę Ludową. Początek formowania dwóch kompanii wojska powstańczego.

3 stycznia 1919 r.

Niemiecka załoga wojskowa opuściła Krotoszyn, udając się pociągiem do Cieszkowa. Pozostawione w koszarach pokaźne zapasy broni i amunicji zostały zabezpieczone przez powstańców pod dowództwem Władysława Rybakowskiego.

Jan Szlagowski

Antoni Kozłowicz

Stefan Prawowski

Władysław Rybakowski

Zbigniew Ostroróg Gorzeński

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

4 stycznia 1919 r.

Odwołanie ze stanowisk niemieckich urzędników w administracji powiatowej. Na starostę powołano Wojciecha Skoroszewskiego – dziedzica z Lutyni.

5 stycznia 1919 r.

Odwołanie ze stanowisk niemieckich urzędników w administracji miejskiej. Na burmistrza powołano Józefa Klemczaka – działacza narodowego z okresu zaborów oraz członka Powiatowej Rady Ludowej.

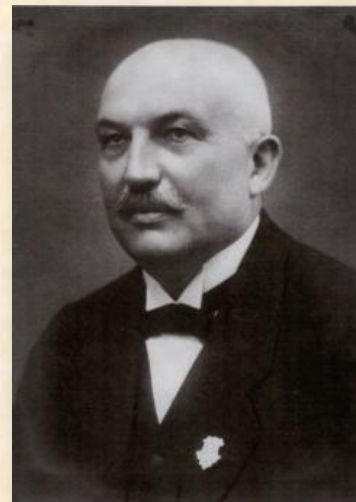
7 stycznia 1919 r.

Rozkazem Naczelnego Dowódcy powstania, mjr. Stanisława Taczaka, utworzono VII Okręg Wojskowy z siedzibą w Ostrowie Wielkopolskim, któremu podporządkowano krotoszyńskie oddziały powstańcze. Komendantem Okręgu został Władysław Wawrzyniak, a szefem sztabu Zygmunt Wieliczka.

Sformowanie okręgów wojskowych było jednym z działań mających na celu przekształcanie luźnych oddziałów powstańczych w zorganizowane wojsko. Formacje powstańcze VII Okręgu Wojskowego połączono – tworząc 12 Pułk Strzelców Wielkopolskich, w którego skład wchodziły trzy dotychczasowe bataliony: ostrowski, krotoszyński, ostrzeszowski, którym nadano kolejno numery I, II i III. Dowódcą krotoszyńskiego – II batalionu i komendantem wojskowym Krotoszyna oraz dowódcą powiatu został Marian Modrzejewski.

10 stycznia 1919 r.

Na stanowisko dowódcy II (krotoszyńskiego) batalionu, komendanta wojskowego Krotoszyna i dowódcy powiatu powołano Sergiusza Radziwanowskiego.

Józef Klemczak

Władysław Wawrzyniak

Zygmunt Wieliczka

Sergiusz Radziwanowski

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

12 stycznia 1919 r.

Na krotoszyńskim Rynku miała miejsce uroczysta przysięga oddziałów Straży Ludowych z terenu całego ówczesnego powiatu. Patriotyczne przemówienie wygłosił proboszcz parafii w Baszkowie – ks. Mieczysław Skonieczny.

1 lutego 1919 r.

Podczas warty na posterunku przygranicznym pod Zdunami zastrzelono kpr. Franciszka Sowińskiego, który był pierwszym powstańcem poległym w powiecie krotoszyńskim.

6 lutego 1919 r.

Niemcy zajęli Zduny, bronione przez kompanię powstańczą z Rozdrażewa. W kolejnych dniach podejmowano nieudane próby odbicia miasta z rąk niemieckich.

16 lutego 1919 r.

Krwawe walki o Krotoszyn pomiędzy wojskami niemieckimi, wspartymi pociągiem pancernym, a siłami powstańczymi. Atak niemiecki nie powiódł się m. in. dzięki bohaterskiej akcji Ludwika Zielezińskiego, członka krotoszyńskiej Straży Ludowej, który wysadził tor kolejowy pomiędzy budką kolejową w Perzycach a Zdunami. Tego samego dnia podpisano układ w Trewirze o przedłużeniu rozejmu pomiędzy Ententą a Niemcami, obejmującym także front wielkopolski.

18 – 21 lutego 1919 r.

Nieudana, heroiczna obrona Borownicy, podczas której poległo kilkunastu powstańców. Niemcy użyli w czasie walki artylerii, gazów bojowych oraz miotaczy min.

Przysięga Straży Ludowych z terenu powiatu na krotoszyńskim Rynku

ks. Mieczysław Skonieczny

Franciszek Sowiński

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

8 marca 1919 r.

Ustalenie tymczasowej linii granicznej między Zdunami a Perzycami. Obowiązywała ona do czasu wejścia w życie postanowień traktatu wersalskiego (styczeń 1920 roku), na mocy którego Zduny znalazły się w granicach państwa polskiego.

25 marca 1919 r.

Wybory do Rady Miejskiej, w wyniku których Polacy uzyskali 15 mandatów, a Niemcy 9. Dwa dni później Rada wyłoniła nowy magistrat, w którym znalazło się pięciu radców polskich i dwóch niemieckich. W prezydium Rady znaleźli się: Marcelli Langiewicz (prezes), adwokat Hempel (wiceprezes), Wacław Sosnowski (sekretarz) i Walenty Szczodrowski (zastępca sekretarza).

27 marca 1919 r.

Wybór nowego magistratu – w którym znalazło się pięciu radców polskich i dwóch niemieckich. Na stanowisku burmistrza pozostawiono Józefa Klemczaka, a na jego zastępcę Rada Miejska wyznaczyła Ludwika Gibasiewicza.

18 kwietnia 1919 r.

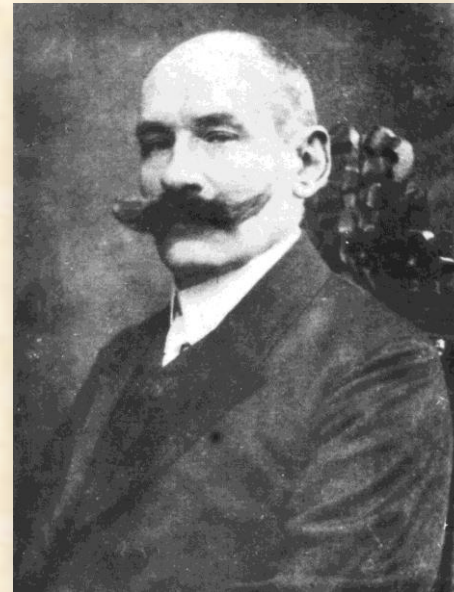
Przyjazd do Polski „Błękitnej Armii” generała Józefa Hallera, jako pierwsi powitali ją w wyzwolonej ojczyźnie krotoszynianie.

1 czerwca 1919 r.

Pierwsze w historii Polski wybory uzupełniające do Sejmu Ustawodawczego.

1 sierpnia 1919 r.

Ostatnie posiedzenie Powiatowej Rady Ludowej, podczas którego zdecydowano o jej rozwiązaniu.

Marcelli Langiewicz

Gen. Józef Haller na krotoszyńskim dworcu.

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

przełom 1919 i 1920 r.

Utworzono polską Szkołę Wydziałową w miejsce dotychczasowej niemieckiej Szkoły dla Dziewcząt, Publiczną Zawodową Szkołę Doksztalającą w miejsce trzech dotychczasowych, niemieckich szkół zawodowych oraz tzw. Szkołę Ćwiczeń (o programie szkoły powszechnej) przy Seminarium Nauczycielskim. Otwarto niemieckie gimnazjum oraz zachowano ewangelicką szkołę powszechną w parku. Powołano pierwszego, polskiego dyrektora krotoszyńskiego Gimnazjum – Edmunda Nowackiewicza.

1920 r.

Przybycie do Krotoszyna zakonu oblatów – siedzibą zgromadzenia był gmach alumnatu przy obecnej ul. Staszica.

Założenie spółdzielni budowlano – mieszkaniowej i otwarcie pierwszego kina w mieście.

Utworzenie samodzielnych Komend Hufca Harcerzy i Hufca Harcerek w Krotoszynie.

17 stycznia 1920 r.

Na mocy traktatu wersalskiego Zduny i okoliczne wsie znalazły się w granicach państwa polskiego.

1921 r.

Po stratach wojennych i wyjeździe znacznej liczby Niemców zaludnienie miasta spadło do 11 110 mieszkańców.

22 sierpnia 1921 r.

Przybycie do miasta 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej pod komendą ppłk. Zygmunta Łęgowskiego. Uroczyste powitanie żołnierzy przez mieszkańców miało miejsce na krotoszyńskim rynku. Organizacyjnie Pułk wchodził w skład utworzonej w Kaliszu 25 Dywizji Piechoty.

Dom zakonny oblatów, a następnie szkoła gospodarcza przy ul. Staszica – pocztówka z okresu międzywojennego

Powitanie 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej na krotoszyńskim Rynku

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

5 i 12 listopada 1922 r.

Wybory do Sejmu i Senatu I kadencji.

1923 r.

Odsłonięcie Pomnika Wolności (przy dzisiejszym pl. Jana Pawła II).

Uruchomiono pierwszą linię autobusową Krotoszyn – Ostrów.

1924 r.

Przeniesienie szkoły dla dzieci niemieckich z budynku przy dzisiejszej ul. Sienkiewicza do gmachu na rogu ul. Rawickiej i Langiewicza.

1925 r.

Wydzielenie parafii pw. św. św. Piotra i Pawła z dotychczasowej parafii pw. św. Jana Chrzyciela i przeniesienie dekanatu krotoszyńskiego z archidiecezji gnieźnieńskiej do archidiecezji poznańskiej.

W budynkach dawnej szkoły ewangelickiej zlokalizowano Szkołę Powszechną nr 2 im. Królowej Jadwigi (Szkoła powszechna nr 1 im. marsz. Józefa Piłsudskiego znajdowała się przy obecnej al. Powstańców Wielkopolskich). Wyremontowano wieżę ratuszową. Początek budowy Osiedla Ogrodowego (obecnie tzw. „Parcelki”). W Krotoszynie założono komórkę Polskiej Partii Socjalistycznej.

22 maja 1925 r.

Wizyta prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego w Krotoszynie.

1926 r.

Założenie kwatery wojskowej na cmentarzu przy ul. Raszkowskiej
Remont krotoszyńskiego ratusza.

13 maja 1926 r.

Podczas przewrotu majowego krotoszyński pułk wyjechał do Warszawy w celu udzielenia pomocy wojskom rządowym.

Prezydent Stanisław Wojciechowski na krotoszyńskim stadionie przy obecnej ul. Fabrycznej

Remont wieży ratuszowej

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

przełom 1926 i 1927 r.

Jan Duczmał utworzył pierwszą w Polsce Szkołę Drogistowską, kształcącą i doskonalącą zawodowo właścicieli i pracowników drogerii.

1927 r.

Przejęcie przez Skarb Państwa dóbr krotoszyńskich od Thurn – Taxisów, parcelacja znacznej części gruntów rolnych oraz przekazanie terenów leśnych Lasom Państwowym.

Założenie wytwórni skondensowanego mleka i proszku mlecznego przy dzisiejszej ul. Zacisze.

23 czerwca 1927 r.

Wizyta w Krotoszynie prymasa Augusta Hlonda w czasie Dekanalnego Dnia Eucharystycznego.

15 lipca 1927 r.

Dowódcą krotoszyńskiego pułku został ppłk. Zygmunt Dzwonkowski, który zastąpił ppłk. Zygmunta Łęgowskiego, dowodzącego od 1919 r.

1928 r.

Uruchomienie elektrowni miejskiej i zawiązanie Spółdzielni „*Spolem*”.
Utworzenie komisariatu Straży Granicznej w Krotoszynie.

4 i 11 marca 1928 r.

Wybory do Parlamentu II kadencji.

1929 r.

Krotoszyn liczył 12315 mieszkańców, w tym 586 Niemców i 27 Żydów.
Utworzono Klub Sportowy „*Astra*” Krotoszyn.

14 lutego 1929 r.

Dowódcą 56 Pułku Piechoty został płk Marian Ocetkiewicz.

Elektrownia miejska – fotografia z około 1928 r.

Klub piłkarski „Astra” – fotografia z około 1933 r.

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

22 września 1929 r.

Na krotoszyńskim Rynku nadano 56 Pułkowi Piechoty nowy sztandar, ufundowany przez miejscowe społeczeństwo. Sztandar w imieniu Prezydenta RP wręczył gen. Kazimierz Dzierżanowski.

29 września 1929 r.

Na cmentarzu parafialnym w Krotoszynie odsłonięto pomnik ku pamięci poległych żołnierzy 2 PSW oraz 56 P.P.

1930 r.

Dr Kazimierz Krotoski wydał pierwszą (i niestety jedyną) część monografii „*Dzieje Miasta Krotoszyna*”, obejmującą lata 1415 – 1779.

20 października 1930 r

Śmierć Józefa Klemczaka, już od lipca 1930 roku urząd burmistrza sprawował jego dotychczasowy zastępca – Józef Gąsiorkiewicz.

16 i 23 listopada 1930 r.

Wybory do Sejmu i Senatu III kadencji – tzw. „wybory brzeskie”.

1931 r.

Założenie spółki „*Bacon Factory*”, eksportującej wyroby mięsne do USA i Wielkiej Brytanii.

Przekształcenie krotoszyńskiego gimnazjum w placówkę koedukacyjną.

Miasto zajmowało obszar 22,13 km² i liczyło 12 969 mieszkańców.

7 lipca 1931 r.

Wybór Tadeusza Fenrycha na urząd burmistrza Krotoszyna.

1932 r.

Otwarcie w Krotoszynie drugiego dźwiękowego kina – „*Bałtyk*” i rozbudowa gazowni miejskiej.

Uroczystość nadania nowego sztandaru 56 Pułkowi Piechoty Wielkopolskiej na krotoszyńskim Rynku

Pogrzeb burmistrza Józefa Klemczaka

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

1 kwietnia 1932 r.

Przyłączenie terenu powiatu koźmińskiego do powiatu krotoszyńskiego.

19 czerwca 1932 r.

Odsłonięcie pomnika marszałka Józefa Piłsudskiego przed koszarami im. Hallera (dworcowymi), przy dzisiejszej ul. Mickiewicza.

1933 r.

Członkowie Koła Krajoznawczego przy Gimnazjum im. Hugona Kołłątaja wystawili po raz pierwszy „Wesele krotoszyńskie”.

28 czerwca 1933 r.

Dowódcą 56 Pułku Piechoty został ppłk. Wojciech Tyczyński.

27 sierpnia 1933 r.

Kolejna wizyta generała Józefa Hallera w Krotoszynie.

1934 r.

Powołanie w regionie pierwszej komórki KPP – nielegalnego, radykalnie komunistycznego ugrupowania, którego celem była rewolucja, likwidacja Państwa Polskiego i wcielenie jego terenów do ZSRR jako republiki sowieckiej.

8 i 15 września 1935 r.

Wybory do Sejmu i Senatu IV kadencji.

1937 r.

W związku z wielkim kryzysem gospodarczym, który spowodował olbrzymi wzrost bezrobocia, spadek płac, pogorszenie warunków socjalnych oraz radykalizację nastrojów społecznych, miały miejsce liczne strajki i manifestacje (również na wsi).

Zagospodarowano tereny wokół stawu na Błoniu.

Odsłonięcie pomnika
marsz. Józefa
Piłsudskiego przy
ul. Mickiewicza

Tadeusz Fenrych

plk Wojciech Tyczyński

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

2 – 3 czerwca 1937 r.

Obchody święta pułku z udziałem gen. Edmunda Knoll – Kownackiego, dowódcy Okręgu Korpusu nr 7 w Poznaniu oraz gen. Franciszka Altera. Otwarcie nowego Domu Żołnierza w koszarach im. Kościuszki.

1938 r.

Rozpoczęcie budowy kanalizacji miejskiej.

Otwarcie strzelnicy Bractwa Strzeleckiego przy ul. Rawickiej oraz Szkoły Leśnej (w pałacu).

Utworzenie koedukacyjnej Szkoły Powszechnej przy Szkole Wydziałowej (obecnie ZSP 2).

6 i 13 listopada 1938 r.

Wybory do Parlamentu V kadencji.

przełom września i października 1938 r.

Jeden z batalionów Pułku pod dowództwem mjr. Edmunda Kabzy wziął udział w przejściu przez Polskę czeskiego Zaolzia. Dowódcą całej operacji był płk Wojciech Tyczyński.

1939 r.

Krotoszyn liczył do 15 225 osób, w tym 14 182 stałych i 1043 przebywających czasowo (żołnierze 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej). Wśród mieszkańców odnotowano 3,55% Niemców oraz 0,25% Żydów.

23 marca 1939 r.

Wstępna faza mobilizacji wojskowej.

maj – sierpień 1939 r.

Budowa dwóch linii umocnień polowych dla krotoszyńskiego pułku z udziałem ludności cywilnej. Pobudowano schrony, wykopano rów przeciwczołgowy.

Obchody święta pułku

Edmund Kabza

KROTOSZYN W II RZECZPOSPOLITEJ

lato 1939 r.

Na krotoszyńskim stadionie sportowym przy obecnej ul. Fabrycznej wręczono pułkowi ciężki karabin maszynowy, zakupiony ze składek społeczeństwa w ramach dozbrajania armii.

13 sierpnia 1939 r.

W Baszkowie uroczyście przekazano pułkowi ciężki karabin maszynowy, zakupiony przez firmę „Bacon – Factory” w Krotoszynie i mieszkańców Baszkowa oraz karabiny zakupione przez pracowników fabryki konserw w Pudliszkach.

23 sierpnia 1939 r.

Pełna mobilizacja alarmowa krotoszyńskiego pułku.

25 sierpnia 1939 r.

Wyjazd batalionu zapasowego (około 1500 żołnierzy) do ośrodka zapasowego 25 Dywizji Piechoty w Kielcach.

31 sierpnia 1939 r.

Mobilizacja powszechna w kraju. Wymarsz pułku z Krotoszyna na wyznaczoną linię obrony granicy RP, na odcinku Odolanów – Kobylin.

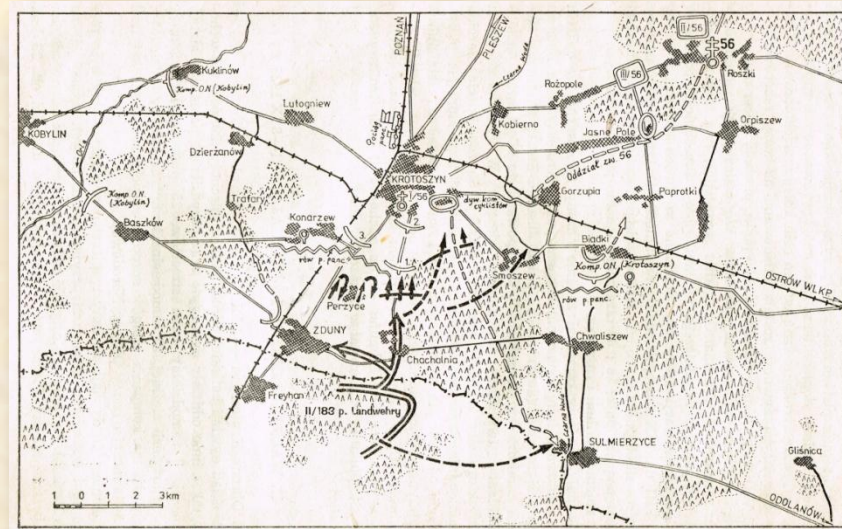
1 września 1939 r.

Od wczesnego rana ostrzał Krotoszyna przez artylerię niemiecką z okolic Cieszkowa (uszkodzono kościół farny, budynki sądu i poczty oraz domy mieszkalne), a następnie natarcie 183 Pułku Landwehry odparte na przedpolu miasta przez żołnierzy 56 Pułku Piechoty wspartego pociągami pancernymi nr 12 „Poznańczyk”.

Wieczorem pułk zgodnie z rozkazem opuścił miasto i wycofał się nad rzekę Prosnę, pociąg natomiast przez kilka dni patrolował jeszcze okolice Krotoszyna.

**Przekazanie karabinu maszynowego 56 Pułkowi
w Baszkowie**

**Położenie krotoszyńskiego pułku 1 września 1939 r.
wg relacji W. Tyczyńskiego**

WRZESIEŃ 1939

1 września 1939 r.

W godzinach popołudniowych z dworca kolejowego w Krotoszynie odjechał pociąg ewakuacyjny, którego trasa prowadziła przez Koźmin, Jarocin, Konin.

2 września 1939 r.

Niemieckie lotnictwo zbombardowało i ostrzelało niedaleko dworca kolejowego w Kole pociąg ewakuacyjny z Krotoszyna, zginęło i zmarło z ran około 150 osób.

3 września 1939 r.

Wkroczenie wojsk niemieckich do Krotoszyna i zajęcie przez nich miasta. W koszarach utworzono obóz przejściowy dla jeńców polskich, przez który przeszło około 4500 uwięzionych żołnierzy.

16 września 1939 r.

Bitwa pod Adamową Górą (jeden z epizodów bitwy nad Bzurą), która stała się „dniem chwały” 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej. Mimo braku wsparcia artyleryjskiego oraz braku wsparcia ze strony innych pułków zniszczono około 32 czołgi, zmuszono wojska niemieckie do wycofania się oraz uniemożliwiono im działanie na tyłach polskich dywizji, koncentrujących się do forsowania Bzury.

Zniszczony wiadukt przy ul. Konarzewskiej (?)

Urządzenia kolejowe na krotoszyńskim dworcu – uszkodzone przez wycofujące się Wojsko Polskie

Zbiorowa mogiła ofiar nalotu w Kole

KROTOSZYN W CIENIU SWASTYKI

1939 – 1945 r.

Krotoszyn wraz z całą Wielkopolską został wcielony do III Rzeszy jako „Kraj Warty”. Po opanowaniu miasta i całego powiatu Niemcy ustanowili administrację wojenną, szybko jednak zastąpiono ją administracją cywilną. Pierwszym landratem został dr Saint Paul, który powołał na burmistrza Alfreda Lange.

Niemcy natychmiast przystąpili do represjonowania polskich aktywistów (duchownych, nauczycieli, urzędników itp.). Zlikwidowano polskie szkolnictwo, biblioteki, prasę oraz wszystkie inne instytucje kulturalne, a polskie mienie (gospodarstwa, fabryki) zostały przejęte przez Niemców. W mieście utworzono również więzienie karno – śledcze. W ratuszu swoją siedzibę miała niemiecka policja kierowana przez Raboldta, która rygorystycznie egzekwowała obowiązującą od 20.00 godzinę policyjną.

Polacy mieli obowiązek kłaniania się umundurowanym Niemcom oraz otrzymali zakaz poruszania się po kraju. Zakazano im również słuchania radia i posiadania aparatów fotograficznych, a na restauracjach, kawiarniach oraz w parku pojawiły się tabliczki z napisem „*nur für Deutsche*” (tylko dla Niemców).

Wszyscy Polacy musieli meldować się w Arbeitsamt (Urzędzie Pracy), a pracujący otrzymywali kartki na i tak niewystarczające przydziały żywności i odzieży. Bez kartek można było nabyć jedynie warzywa. Mieszkańcy wsi, których nie wysiedlono, podlegali Orstbauerführerowi (narzuconemu przez hitlerowców sołtysowi), który nadzorował obowiązkowe dostawy oraz czuwał nad zakazem uboju zwierząt.

październik 1939 r.

Początek funkcjonowania w Krotoszynie organizacji konspiracyjnej „Ojczyzna” pod komendą dr. Władysława Bolewskiego oraz początek podziemnej działalności harcerskiej (4 drużyny, 8 zastępów).

W miejscu pomnika J. Piłsudskiego Niemcy postawili monument na cześć zwycięstwa w kampanii wrześniowej

Siedziba NSDAP w krotoszyńskim pałacu – pocztówka z okresu okupacji

KROTOSZYN W CIENIU SWASTYKI

26 października 1939 r.

Zarządzenie władz okupacyjnych, wg którego wszyscy żydowscy mieszkańcy okolic Krotoszyna mieli wyprowadzić się do Kalisza. Dwie rodziny, które odmówiły wykonania polecenia wywieziono do obozu koncentracyjnego.

przełom października i listopada 1939 r.

Początek działalności krotoszyńskich organizacji konspiracyjnych, między innymi „Tajnej Organizacji Wojskowej” z Marianem Szwackim na czele, „Odrodzenia” pod dowództwem Alojzego Matyniaka i „Organizacji Pułkowej” (zrzeszającej byłych żołnierzy 56 Pułku Piechoty) pod komendą Wiktora Kalemby. Franciszek Jaskulski rozpoczął wydawanie konspiracyjnego pisma „Zagończyk”.

grudzień 1939 r.

Początek wysiedlania Polaków z centralnych ulic miasta oraz z gospodarstw rolnych na tereny Generalnego Gubernatorstwa. Akcja trwała przez cały okres okupacji, a jej szczególne nasilenie przypadło na lata 1939 – 1942. Specjalnie dla wysiedlanych utworzono obóz przejściowy w domu przy dzisiejszej al. Powstańców Wielkopolskich. Z powiatu krotoszyńskiego wysiedlono łącznie około 9722 osoby, na ich miejsce sprowadzano ludność niemiecką z Rzeszy, a od połowy 1941 r. z Wołynia, Ukrainy i krajów nadbałtyckich.

przełom 1939 i 1940 r.

Niemcy wzmogli terror. Niszczono polskie książki z bibliotek oraz prywatnych kolekcji, kościół farny przekształcono w magazyn, Polacy mogli uczęszczać do kościoła w Kobiernie, a po jego zamknięciu w Mokronosie (tajne msze i nabożeństwa odprawiał w mieście między innymi ks. Stefan Kukielczyński).

Marian Szwacki

Alojzy Matyniak

ks. Stefan
Kukielczyński

Wykonana z ukrycia fotografia ukazująca wysiedlenia Polaków z ul. Kaliskiej (obecnie al. Powstańców Wlkp.)

KROTOSZYN W CIENIU SWASTYKI

1940 r.

Rozwój działalności konspiracyjnej na terenie Krotoszyna. Utworzono wszechnicę „Wszem”, której członkowie wydawali własne pismo – „Drogowskaz”, a następnie „Biuletyn Informacyjny”. Rozpoczęto organizowanie tajnego nauczania.

połowa 1940 r.

Utworzono w Krotoszynie komendę Związku Walki Zbrojnej, której komendantem został kpt. Edward Bączkowski. Obwód ZWZ (podlegający Inspektoratowi Ostrowskiemu) starał się łączyć działające w rozproszeniu, mniejsze organizacje konspiracyjne.

przełom 1940 i 1941 r.

Zniszczono synagogę, cmentarz katolicki przy kościółku pw. św. św. Fabiana i Sebastiana oraz żydowski, zniszczono niemal wszystkie kapliczki, krzyże oraz figury w powiecie.

1941 r.

Przez krótki czas w okolicach dzisiejszego hotelu „Pod Szyszkami” funkcjonował założony przez Niemców obóz dla francuskich jeńców.

19 marca 1941 r.

Niemcy wysadzili kościół św. Izydora Oracza w Biadkach. Naziści próbowali zrzuć winę za zniszczenie świątyni na alianckie lotnictwo,

6 października 1941 r.

Aresztowanie w Poznaniu księdza Stefana Ogrodowskiego – bohatera tajnego nauczania na ziemi krotoszyńskiej, zamordowanego pięć miesięcy później w Dachau.

Wnętrze burzonej synagogi przy ul. Krótkiej

**Uszkodzona figura
św. Wawrzyńca**

**Kolumna po zniszczonej figurze
św. Jana Nepomucena**

KROTOSZYN W CIENIU SWASTYKI

koniec 1942 r.

Po scaleniu ZWZ i AK, przy Komendzie Obwodu AK w Krotoszynie rozpoczęto tworzenie struktur Administracji Zmilitaryzowanej pod dowództwem por. Antoniego Piaczyńskiego. Na jego polecenie ujednolicono struktury podziemne i sformalizowano tajne nauczanie. Koordynatorem tej ostatniej kwestii był przedwojenny nauczyciel Gimnazjum im. H. Kołłątaja – Władysław Krzak. Tajne nauczanie prowadzono w około 10 miejscowościach i objęto nim około 490 uczniów. Głównymi ośrodkami tajnego nauczania w regionie były: Krotoszyn, Koźmin, Kobylin, Baszków i Bestwin.

1943 r.

Utworzenie obozu dla jeńców angielskich w barakach nieopodal dworca kolejowego. Jeńcy pracowali przy budowie linii kolejowej Ostrów – Leszno oraz wznoszeniu związanych z tym wiaduktów.

sierpień 1943 r.

Utworzenie Inspektoratu Rejonowego AK oraz scalenie Delegatury RP z Administracją Zmilitaryzowaną AK.

styczeń – luty 1944 r.

Służby niemieckie rozpracowały krotoszyńskie podziemie, nastąpiła pierwsza fala aresztowań.

lipiec 1944 r.

Druga fala aresztowań zdekonspirowanych osób związanych z krotoszyńskim podziemiem – łącznie w 1944 roku w Kraju Warty aresztowano około 300 osób i rozbito tym samym zarówno dowództwo Okręgu, jak i Inspektorat Krotoszyński. Wielu spośród aresztowanych zamęczono w obozie karno – śledczym w Żabikowie pod Poznaniem.

**Edward
Bączkowski**

**ks. Stefan
Ogrodowski**

**Antoni
Piaczyński**

**Gmach starostwa w okresie
okupacji**

Ratusz w okresie okupacji

WYZWOLENIE KROTOSZYNA

lipiec i sierpień 1944 r.

Początek wywożenia młodych mieszkańców powiatu krotoszyńskiego do przymusowych prac przy kopaniu rowów przeciwczołgowych na planowanej linii obrony pomiędzy Częstochową a Inowrocławiem.

przełom 1944 i 1945 r.

Odbudowa struktur organizacyjnych AK i przygotowania do akcji „Burza” w obwodzie Krotoszyn pod komendą ppor. Władysława Kędzierskiego – dowódcy obwodowego oddziału „Kedywu”.

styczeń 1945 r.

Odbudowanie Inspektoratu AK Krotoszyn pod pseudonim „Las”, który obejmował również Jarocin.

18 stycznia 1945 r.

Początek ewakuacji niemieckich mieszkańców na tereny zaodrzańskie.

20 stycznia 1945 r.

Administracja niemiecka wydała oficjalny nakaz ewakuacji wszystkich niemieckich mieszkańców miasta.

23 stycznia 1945 r.

Opanowanie Krotoszyzna przez struktury AK pod komendą por. Władysława Kędzierskiego (około 50 osób) i zorganizowanie pozorowanej obrony przed nadciągającą szpicą Dywizji Pancerniej Hermann Göring. Wkroczenie do Krotoszyzna oddziałów 4 armii pancernej 1 Frontu Ukraińskiego Armii Czerwonej.

noc z 23 na 24 stycznia 1945 r.

Walki żołnierzy AK wspartych radzieckim czołgiem z Niemcami w Starym Krotoszynie i w okolicach dworca. Poległo trzech ochotników: Antoni Gałęcki, Kazimierz Chyba i Antoni Klimczak.

Polegli w walce o wyzwolenie miasta

Antoni Gałęcki

Antoni Klimczak

Kazimierz Chyba

Sowiecki pojazd opancerzony na ulicach Kobyłina

WYZWOLENIE KROTOSZYNA

24 stycznia 1945 r.

Utworzenie Komendy Garnizonu Krotoszyn ppor. Władysława Kędzierskiego.

Początek działalności krotoszyńskiego lazaretu frontowego, zorganizowanego przez lekarzy: Stanisława Stryjakowskiego, Alojzego i Marię Weinertów, siostrę elżbietankę Anicetę Lisiecką oraz studenta medycyny – Gerwazego Świdarskiego.

25 stycznia 1945 r.

Powołanie Tymczasowej Rady Powiatowej – próba odbudowy administracji przedwojennej. Burmistrzem mianowano Kazimierza Bardońskiego, natomiast starostą Wincentego Bonowskiego.

Największe w okolicy starcie pomiędzy niemieckimi oddziałami pancernymi, a wojskiem radzieckim na linii Wróżewy – Benice – Raciborów, zakończone niewielkim i krótkotrwałym sukcesem hitlerowców.

1945 r.

Przekazanie kościoła ewangelickiego katolikom (obecnie kościół pw. św. Andrzeja Boboli).

29 stycznia 1945 r.

Zorganizowanie w mieście Urzędu Bezpieczeństwa pod komendą por. Mariana Becka, oraz komendy Milicji Obywatelskiej i Służby Ochrony Kolei.

31 stycznia 1945 r.

Przybycie do Krotoszyna wojennego komendanta miasta i powiatu – mjr. Aleksandra Sidorowicza Pawłowa, który przejął komendanturę oraz zajęte przez Polaków koszary i magazyny od por. Kędzierskiego. Do miasta przybyli funkcjonariusze NKWD, którzy rozpoczęli aresztowania pod zarzutem zdrady i kolaboracji z hitlerowcami.

**Władysław
Kędzierski**

**s. Aniceta
Lisiecka**

**Gerwazy
Świdarski**

Lazaret krotoszyński – pocztówka z około 1909 r.

INSTALOWANIE WŁADZY LUDOWEJ

1 lutego 1945 r.

Nacjonalizacja krotoszyńskich przedsiębiorstw – między innymi browaru oraz Fabryki Maszyn i Odlewni Żelaza. Uruchomienie produkcji w Zakładzie Przemysłu Drzewnego w Krotoszynie.

5 lutego 1945 r.

Delegat Rządu Tymczasowego na powiat krotoszyński, kpt. Stefan Kalinowski, rozwiązał Tymczasową Radę Powiatową, pozostawiając jednak wyłonioną przez nią administrację.

22 lutego 1945 r.

Wznowienie działalności przez ZHP w Krotoszynie. Pierwszym drużynowym został Hieronim Ławniczak.

19 marca 1945 r.

Powołanie Rady Narodowej złożonej z 21 członków PSL, 14 PPR, 10 PPS, 5 SD i 2 bezpartyjnych.

26 marca 1945 r.

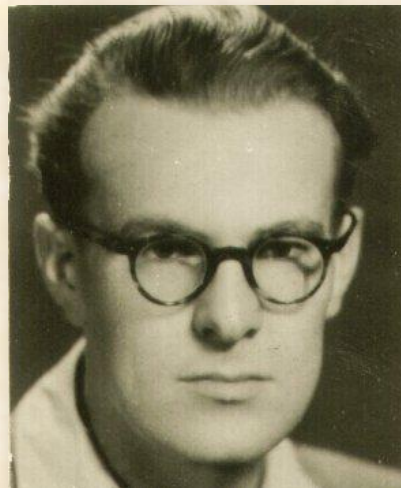
Przejazd przez Krotoszyn oddziałów 8 Dywizji Piechoty (późniejszej tzw. „Drezdeńskiej”) II Armii Wojska Polskiego.

29 marca 1945 r.

Odwołanie ze stanowiska burmistrza Kazimierza Bardońskiego i powołanie na to stanowisko Stefana Zawiei

1 września 1945 r.

Zajęcie siedziby GUBP w Koźminie przez oddział podziemia niepodległościowego ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora”, wsparty żołnierzami koźmińskiej placówki WSGO „Warta”.

Hieronim Ławniczak

Zygmunt Borostowski

**Oddział partyzancki ppor. Zygmunta Borostowskiego
ps. „Bora”**

INSTALOWANIE WŁADZY LUDOWEJ

1 września 1945 r.

Zajęcie siedziby GUBP w Koźminie przez oddział podziemia niepodległościowego ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora”, wsparty żołnierzami koźmińskiej placówki WSGO „Warta”.

22 października 1945 r.

NKWD rozbiło pod Odolanowem oddział partyzancki WSGO „Warta” por. Jana Kempieńskiego ps. „Błysk”, działający też w okolicy Krotoszyna.

listopad 1945 r.

Wizytacja krotoszyńskich parafii przez kardynała Augusta Hlonda – wówczas arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego.

1946 r.

Krotoszyn liczył 14 145 mieszkańców. W mieście funkcjonowało 200 warsztatów rzemieślniczych i zakładów produkcyjnych (między innymi 38 szewców, 44 krawców, 20 piekarni, 15 stolarzy, 12 fryzjerów). W Krotoszynie rozlokowano 6 Pułk Artylerii Lekkiej LWP.

W okresie zagospodarowywania tzw. „Ziem Odzyskanych” Krotoszyn sprawował początkowo patronat nad Miliczem, a później nad Gorzowem Wlkp. (wspólnie z Wągrowcem) i Pyrzycami (na Pomorzu Zachodnim) – z miasta i powiatu wyjechało tam około 2000 osób.

16 stycznia 1946 r.

Pod Ostrowem Wlkp. zginął w walce z UB Marian Wasilewski ps. „Wilk”, dowódca resztek oddziału „Błyska”.

4 kwietnia 1946 r.

Rozbicie w Ustkowie oddziału WiN kpr. Józefa Placka ps. „Cień”.

por. Jan Kempieński

Defilada żołnierzy 6 PAL na ul. Kaliskiej (obecnie al. Powstańców Wielkopolskich)

INSTALOWANIE WŁADZY LUDOWEJ

25 maja 1946 r.

Żołnierze oddziału „Bora” zastrzelili we wsi Salsia zastępcę komendanta PUBP w Krotoszynie – ppor. Ignacego Synowca.

26 maja 1946 r.

Bitwa pod Benicami – rozbięcie oddziału ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora” przez siły UB, MO i 6 PAL.

7 czerwca 1946 r.

Stracenie na tyłach krotoszyńskiego aresztu śledczego przy ul. Sienkiewicza 5 żołnierzy oddziału ppor. Borostowskiego wziętych do niewoli pod Benicami.

30 czerwca 1946 r.

Sfalszowane referendum ludowe, nazwane propagandowo „3 x tak”.

28 lipca 1946 r.

Wizyta premiera Stanisława Mikołajczyka w Krotoszynie i wiec z jego udziałem.

1947 r.

Na krotoszyńskim rynku nadano sztandar 6 Pułkowi Artylerii Lekkiej.

19 stycznia 1947 r.

Sfalszowane wybory do Sejmu Ustawodawczego rozpoczęły okres fałszerstw wyborczych przez cały czas trwania komunizmu w Polsce.

25 lutego – 25 kwietnia 1947 r.

Tak zwana „amnestia” dla działaczy podziemia antykomunistycznego. Ujawniło się około 80 osób związanych z niepodległościowymi organizacjami w okolicy Krotoszyna, co praktycznie położyło kres działalności zbrojnego podziemia na tym obszarze.

Oddział ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora”

Wizyta premiera Stanisława Mikołajczyka
w Krotoszynie

W POLSCE LUDOWEJ

1948 r.

Miasto liczyło 14 253 mieszkańców. Na stanowisku burmistrza Marcin Kawicki zastąpił Stefana Zawieję.

1 kwietnia 1948 r.

Przyjęto pierwsze uczennice do Szkoły Przysposobienia Przemysłowego nr 48. Siedzibą placówki stały się budynki po koszarach dworcowych, a jej pierwszym dyrektorem został Zdzisław Swora.

1950 r.

Liczba mieszkańców miasta wynosiła 14 982 osoby. Garnizon 6 PAL przeniesiono do Kęszycy, a w jego miejsce sformowano 12 Pułk Moździerzy. Początki produkcji elementów silników spalinowych, benzynowych oraz z samoczynnym zapłonem w WSM.

1 kwietnia 1950 r.

Burmistrzem Krotoszyna został Wojciech Łopaczyk.

6 czerwca 1950 r.

Funkcja burmistrza została zastąpiona urzędem przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Zwierzchnikiem krotoszyńskiego magistratu pozostał nadal Wojciech Łopaczyk.

1951 r.

Powstanie Krotoszyńskiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej „Cerabud”. Przy okazji utworzono Technikum Przemysłu Ceramiki Budowlanej dla Wysuniętych Robotników w miejsce Szkoły Przysposobienia Przemysłowego nr 48 (obecny ZSP nr 1).

30 kwietnia 1951 r.

Władysław Wawrzyniak zastąpił na stanowisku przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej Wojciecha Łopaczka.

WSM w Krotoszynie – zdjęcie z lat 80-tych

Miejskie Koedukacyjne Gimnazjum i Liceum Handlowe w Krotoszynie – fotografia z października 1949 r.

W POLSCE LUDOWEJ

1 lipca 1951 r.

Utworzenie Miejskiego Przedsiębiorstwa Remontowo – Budowlanego w Krotoszynie.

23 lutego 1953 r.

Aresztowanie przez UB księdza proboszcza Teodora Kaczmarka.

21 września 1954 r.

Śmierć księdza Teodora Kaczmarka w więzieniu w Sztumie. Pogrzeb duchownego odbył się na cmentarzu parafialnym w Krotoszynie.

1955 r.

Rozformowano 12 Pułk Moździerzy w Krotoszynie.

1956 r.

Rozpoczęcie wznoszenia osiedla w rejonie ulic Wiśniowej i Robotniczej, które zapoczątkowało szeroko później rozwinięte budownictwo jednorodzinne w mieście.

18 czerwca 1956 r.

Przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej został Stefan Sekula.

1957 r.

Przywrócenie krotoszyńskiemu Liceum Ogólnokształcącemu imienia Hugona Kołłątaja.

7 marca 1957 r.

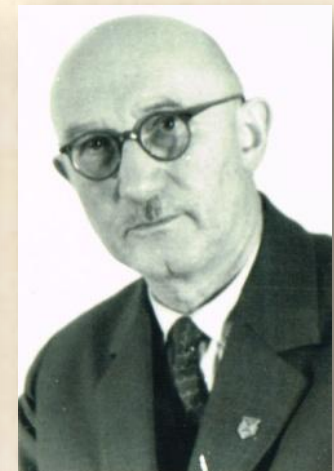
Otwarcie Muzeum Ziemi Krotoszyńskiej w budynku „Krotoszanki” przy ul. Koźmińskiej oraz prezentacja pierwszej wystawy krotoszyńskich pamiątek.

Pochód pierwszomajowy z 1951 r. – ul. Zdunowska

ks. Teodor Kaczmarek

**Ludwik Kaczyński –
pierwszy dyrektor muzeum**

W POLSCE LUDOWEJ

1958 r.

Na miejsce rozwiązanego Technikum dla Wysuniętych Robotników powołano młodzieżowe Technikum Ceramiki Budowlanej.

13 lutego 1958 r.

Franciszek Małecki został przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej.

1959 r.

Odsłonięcie pomnika Powstańców Wielkopolskich przy ul. Zdunowskiej.

1959 – 1960 r.

Wybudowano niskoparametrową kotłownię i tym samym pierwsze budynki wielorodzinne przy obecnej ul. Floriańskiej i ul. Mickiewicza wyposażono w centralne ogrzewanie.

1960 r.

Krotoszyn liczył 18 505 mieszkańców.

29 marca 1960 r.

Na stanowisko przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej powołano Witolda Ratajczyka.

1961 r.

Wybudowanie i uruchomienie nowoczesnej proszkowni mleka, jako daru UNICEF dla dzieci w Polsce.

1 listopada 1962 r.

Przeniesienie ze Skwierzyny do Krotoszyna 35 Batalionu Inżynieryjno – Budowlanego, który następnie przeformowano w pułk.

Siedziba Muzeum Ziemi Krotoszyńskiej w „Krotoszance”

**Ośrodek Kultury przy obecnej ul. Rynkowej –
fotografia z lat 1957 – 1958**

W POLSCE LUDOWEJ

15 lipca 1963 r.

Tomasz Nowaczyk został przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej.

1964 r.

Liczba mieszkańców Krotoszyna przekroczyła 20000 osób.
Budowa szkół „*tysiąclatek*” (ZS nr 1 z OI i SP nr 8).

1965 r.

Krotoszyn liczył 20252 mieszkańców.
Uroczyste obchody jubileuszu 550-lecia Krotoszyna, nagrano filmy dokumentalne na temat miasta i samych obchodów.

26 lutego 1965 r.

Stanisław Węglowski zastąpił Tomasza Nowaczyka na stanowisku przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej.

26 września 1965 r.

Ulicami miasta przeszła druga żakinada, jako jeden z elementów obchodów 550-lecia miasta.

1965 – 1968 r.

Likwidacja stadionu przy dzisiejszej ul. Fabrycznej.

1966 r.

Wyznaczenie pierwszego od XVI stulecia proboszcza parafii pw. św. św. Piotra i Pawła – ks. dr. Czesława Olejniczaka.

1968 – 1969 r.

Remont krotoszyńskiego ratusza.

Szkoła Podstawowa nr 7 (dziś Zespół Szkół nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. H. Jordana) – pocztówka z 1968 r.

Barwna żakinada z okazji 550-lecia miasta

W POLSCE LUDOWEJ

1969 r.

Przeniesienie siedziby Muzeum do gmachu dawnego klasztoru oo. trynitarzy.

Budowa krotoszyńskiego elewatora.

Sekcja zapaśnicza, założonego w 1954 r. w Sulmierzycach Ludowego Klubu Sportowego „Sulimirczyk”, została przeniesiona do Krotoszyna.

13 czerwca 1969 r.

Przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej został Marian Wczasek.

1970 r.

Przebudowa dworca kolejowego oraz uruchomienie dworca PKS.

1973 r.

Utworzenie gminy Krotoszyn.

1 stycznia 1973 r.

Oddanie do użytku Zakładu Konfekcyjnego „Teofilów” w Krotoszynie.

21 grudnia 1973 r.

Urząd przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej został zastąpiony funkcją naczelnika miasta. Zwierzchnikiem krotoszyńskiego magistratu nadal pozostał Marian Wczasek.

1974 r.

Zmiana nazwy klubu zapaśniczego LKS „Sulimirczyk” na LKS „Ceramik”.

sierpień 1974 r.

Powstanie Powiatowego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku w Krotoszynie

Wystawa plenerowa przed budynkiem poklasztornym

Przebudowa dawnego dworca kolejowego

W POLSCE LUDOWEJ

29 sierpnia 1974 r.

Otwarcie Domu Usług przy ul. Słodowej.

1974 – 1976

Budowa nowych hal produkcyjnych i biurowców przy ul. Raszkowskiej dla Wytwórni Sprzętu Mechanicznego „Delta”.

1975 r.

Krotoszyn liczył 23 418 mieszkańców.

23 stycznia 1975 r.

Otwarcie Biblioteki Publicznej w gmachu przy ul. Benickiej.

20 maja 1975 r.

Przez Krotoszyn prowadził X etap 28 Międzynarodowego Kolarskiego Wyścigu Pokoju.

1 czerwca 1975 r.

Reforma administracyjna kraju – likwidacja powiatu oraz włączenie Miasta i Gminy Krotoszyn do województwa kaliskiego.

1 listopada 1975 r.

Spowodowana przez reformę administracyjną, kolejna zmiana nazwy urzędu z naczelnika miasta na naczelnika miasta i gminy. Na stanowisku nadal pozostawał Marian Wczasek.

1976 r.

Otwarcie Szkoły Muzycznej (I – stopnia).

1978 r.

Krotoszyn liczył 23 726 mieszkańców.

Utworzenie Miejskiego Zakładu Komunikacji w Krotoszynie.

Przebudowany dworzec kolejowy – pocztówka z 1978 r.

Dom Usług przy ul. Słodowej – fotografia z lat 80-tych

WALKA O DEMOKRACJĘ

1978 r.

Początek działalności firmy „JOTKEL”.

28 kwietnia 1978 r.

Początek kursów autobusów miejskich.

1979 r.

Utworzenie parafii pw. św. Andrzeja Boboli w dawnym kościele ewangelickim.

23 października 1979 r.

Naczelnikiem miasta i gminy został Henryk Magaj.

1980 r.

Uruchomienie Ciepłowni Rejonowej w Krotoszynie.

Pierwszy z corocznych „Biegów Krotosa”.

wrzesień 1980 r.

We wszystkich zakładach pracy w Krotoszynie powstały Komitety Założycielskie „Solidarności”.

12 października 1980 r.

Powstał Tymczasowy Międzyzakładowy Komitet Założycielski (MKZ), który jeszcze w październiku zmienił nazwę na Tymczasową Międzyzakładową Komisję Koordynacyjną NSZZ „Solidarność”. Jej przewodniczącym został Zygmunt Wudarski z WSM PZL „Delta”. Krotoszyńskie komisje założycielskie i zakładowe „Solidarności” początkowo rejestrowały się w MKZ Wrocław i MKZ Poznań, a od lata 1981 r. w nowo powstałym Regionie Wielkopolska Południowa z siedzibą w Kaliszu.

Ośrodek wypoczynkowy „Błonie” – pocztówka z 1971 r.

SOLIDARNOŚĆ

WALKA O DEMOKRACJĘ

19 listopada 1980 r.

MKK „Solidarność” w Krotoszynie otrzymał siedzibę przy ul. Rynek 1. Tam też mieściła się siedziba „Solidarności” Rolników Indywidualnych.

1981 r.

Na 14 000 zatrudnionych w Krotoszynie – 12 600 osób należało do NSZZ „Solidarność”.

23 lutego 1981r.

W Krotoszynie odbył się I Walny Powiatowy Zjazd NSZZ „Solidarności Wiejskiej”, którego inicjatorem na terenie ziemi krotoszyńskiej był Czesław Nowak.

20 maja 1981 r.

Zebrań sprawozdawczo – wyborcze MKK „Solidarność” w Krotoszynie. Przewodniczącym został ponownie wybrany Zygmunt Wudarski. W skład zarządu powołano: Janusza Grzyskiego, Mieczysława Krawczyka, Jerzego Waleńskiego, Janusza Kosiarskiego, Elżbietę Hanisch, Stanisława Rebelkę, Mirosława Rybczyńskiego, Czesława Gajewskiego, Zbigniewa Morasia, Wiesława Świcę, Tadeusza Żmudę i Kazimierza Ratajskiego.

27 maja 1981 r.

Ukonstytuowało się prezydium MKK „Solidarność” w składzie: Janusz Grzyski, Janusz Kosiarski, Tadeusz Żmuda, Kazimierz Ratajski.

maj 1981 r.

Msza św. na krotoszyńskim rynku o zdrowie i życie rannego w zamachu papieża Jana Pawła II, zorganizowana przez „Solidarność” w Krotoszynie.

Dom handlowy przy obecnej ul. Floriańskiej – fotografia z lat 80-tych

Nieistniejące już zabudowania Zakładów Wielobranżowych TOR przy ul. Słodowej – fotografia z lat 80-tych

WALKA O DEMOKRACJĘ

1 czerwca 1981 r.

Podczas drugiej części zebrania wyborczego MKK w Krotoszynie, do Zarządu Regionu „Solidarność” w Kaliszu weszli: Jan Szarzyński z Zakładów Mięsnych, Zbigniew Moraś i Janusz Kosiarski z Urzędu Telekomunikacji oraz Jerzy Waleński ze Spółdzielni Chemicznej. Delegatem na Krajowy Zjazd Delegatów w Gdańsku został Jan Szarzyński, a Zygmunt Wudarski został stałym łącznikiem między MKZ-ami kaliskim i wrocławskimi.

31 sierpnia 1981 r.

W pierwszą rocznicę strajków sierpniowych, w kościółku pw. św. św. Fabiana i Sebastiana odprawiona została uroczysta msza święta. Przed kościołem zaprezentowano okolicznościową wystawę.

1 września 1981 r.

Stefan Nawrocki zastępuje Henryka Magaja na stanowisku naczelnika miasta i gminy.

28 października 1981 r.

W ramach akcji protestacyjnej, ogłoszonej przez „Solidarność” w województwie kaliskim, do strajku w Krotoszynie przystąpiły wszystkie ważniejsze zakłady pracy, między innymi: WSM PZL „Delta”, ZTK „Teofilów”. MKK w Krotoszynie przekształcił się w Międzyzakładowy Komitet Strajkowy.

11 listopada 1981 r.

Z inicjatywy „Solidarności” zostały oflagowane wszystkie zakłady pracy oraz wiele domów w mieście. MKK „Solidarność” w porozumieniu ze ZBOWiD-em i ZHP zaciągnęła warty honorowe przy pomnikach walki i męczeństwa na terenie Krotoszyna.

Fragment osiedla przy ul. Kobylińskiej – pocztówka z 1970 r.

**Kościółek pw. św. św. Fabiana i Sebastiana
– pocztówka powojenna**

WALKA O DEMOKRACJĘ

25 listopada 1981 r.

W dniu św. Katarzyny – patronki kolejarzy – podczas mszy w kościele pw. św. św. Piotra i Pawła odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru NSZZ „Solidarność” pracowników Węzła PKP Krotoszyn.

13 grudnia 1981r.

Po wprowadzeniu w kraju stanu wojennego z terenu MKK „Solidarność” Krotoszyn internowano: Zygmunta Wudarskiego – przewodniczącego MKK, Andrzeja Retiga – działacza „Solidarności” w WSM PZL „Delta” oraz Jana Szarzyńskiego i Mirosława Rybczyńskiego – działaczy „Solidarności” w Zakładach Mięsnych.

1981 – 1983 r.

W okresie stanu wojennego aktywnymi działaczami podziemnej „Solidarności” w Krotoszynie byli między innymi: Henryk Jelinowski, Stanisław Kosiarski, Stanisław Rebelka, Sławomir Wierdak. Na terenie Krotoszyna prowadzony był kolportaż bibuły.

1982 r.

Wybudowanie i przekazanie do użytku hali sportowo – widowiskowej LKS „Ceramik”.

15 lutego 1982 r.

Służba Bezpieczeństwa odnotowała szeroko zakrojoną akcję kolportowania ulotek o treściach antykomunistycznych w Liceum Ogólnokształcącym im. H. Kołłątaja.

15 maja 1982 r.

Duża akcja rozdawania ulotek antykomunistycznych w WSM PZL „Delta”, odnotowana w aktach SB.

**Zabudowania Spółdzielni „Las” przy obecnej ul. Zaczysze –
fotografia z lat 80-tych**

**Liceum Ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja – pocztówka
z 1985 r.**

WALKA O DEMOKRACJĘ

1983 r.

Założenie firmy „GABI – PLAST”

27 października 1983 r.

Odnotowana przez SB kolejna akcja rozdawania antykomunistycznych ulotek w WSM PZL „Delta”.

15 marca 1985 r.

Na stanowisko naczelnika miasta i gminy powołano Edwarda Kozupę.

1986 r.

Nadanie Bibliotece Publicznej imienia Arkadego Fiedlera, znanego podróżnika i pisarza.

13 czerwca 1986 r.

Z okazji 150 rocznicy powstania krotoszyńskiego gimnazjum odbył się zjazd absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. H. Kołłątaja. Elżbieta Janczak, Maria Jędrzejczak i Aleksander Sobczyk przygotowali pierwszą powojenną inscenizację „Wesela Krotoszyńskiego”.

24 września 1987 r.

Początek kursów pociągów elektrycznych do Ostrowa Wlkp., później zelektryfikowano również linie do Jarocina i Oleśnicy.

29 listopada 1987 r.

Ogólnopolskie referendum w sprawie reform politycznych i gospodarczych.

1988 r.

Miasto liczyło 27 270 mieszkańców.

**Budynki Państwowego Ośrodka Maszynowego przy ul. Zacisze
– fotografia z lat 80-tych**

**Zachodnia pierzeja krotoszyńskiego Rynku
– pocztówka z 1979 r.**

WALKA O DEMOKRACJĘ

15 – 16 października 1988 r.

Program telewizyjny „Turniej Miast”, w którym Krotoszyn pokonał Kłodzko.

1989 r.

Początek przemian demokratycznych w Polsce. Krotoszyńska „Solidarność” liczyła ok. 3 tys. członków.

20 kwietnia 1989 r.

Pierwsze organizacyjne spotkanie Komitetu Obywatelskiego w Krotoszynie w salce katechetycznej kościoła św. Andrzeja Boboli przy ul. Lipowej. Inicjatorami zebrania byli Wiesław Orzechowski i Stanisław Rebelka. Wybrano Zarząd w składzie: Mikołaj Ilnicki, Tadeusz Żmuda, Czesław Nowak, Romana Hyszko oraz Ludmiła Grzegorek.

15 marca 1989 r.

Podpisanie pierwszej umowy o współpracy między Krotoszynem a miastem z zagranicy – Brummen w Holandii.

kwiecień 1989 r.

Rejestracja pierwszych Komisji Zakładowych „Solidarności” z Krotoszyna w Tymczasowym Zarządzie Regionalnym w Kaliszu.

31 maja 1989 r.

Rozformowanie 35 Pułku Inżynierijno – Budowlanego, w jego miejsce powstawał 35 Wojskowy Zakład Budowlany.

4 i 18 czerwca 1989 r.

Pierwsze po II wojnie światowej wolne wybory do senatu oraz częściowo wolne wybory do sejmu (tzw. kontraktowego).

Telewizyjny „Turniej Miast”

Dawna pastarówka przy kościele pw. św. Andrzeja Boboli – fotografia z okresu międzywojennego

WALKA O DEMOKRACJĘ

4 lipca 1989 r.

Reaktywowała działalność Tymczasowa Miejska Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” w Krotoszynie. Na przewodniczącego Tymczasowej MKK został wybrany Zygmunt Wudarski, a wiceprzewodniczącym został Stanisław Rebelka. Pierwsza siedziba mieściła się w budynku Miejsko – Gminnego Ośrodka Kultury w Krotoszynie przy Małym Rynku 3.

31 sierpnia 1989 r.

Obchody XI rocznicy powstania NSZZ „Solidarność” w Krotoszynie.

29 września 1989 r.

Powołano Związek Rencistów i Emerytów NSZZ „Solidarność”, którego przewodniczącym wybrano Sławomira Wierdaka. Jeszcze we wrześniu tego roku powstało Koło Grodzkie „Solidarność”.

29 listopada 1989 r.

Uchwała Zarządu krotoszyńskiego Oddziału PTTK o nadaniu Muzeum Regionalnemu w Krotoszynie imienia Hieronima Ławniczaka.

11 grudnia 1989 r.

Tymczasowa Miejska Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” przekształciła się w Międzyzakładowy Komitet Koordynacyjny NSZZ „Solidarność” w Krotoszynie. Była to pierwsza struktura miejskiej „Solidarności” w Regionie Wielkopolski Południowej. Pierwszym przewodniczącym MKK NSZZ „Solidarność” Krotoszyn został Zygmunt Wudarski, a w skład prezydium weszli: Stanisław Rebelka, Henryk Jelinowski, Bernard Szajda, Ewa Janiczek i Mirosław Rybczyński.

Dom Cechu przy obecnej ul. Floriańskiej – fotografia z lat 80-tych

Krotoszyński Rynek z ratuszem od strony południowo – zachodniej – pocztówka z 1986 r.

III RZECZPOSPOLITA

1990 r.

Reforma administracyjna powołała samorząd terytorialny na szczeblu gminy, a urząd naczelnika miasta i gminy został zastąpiony urzędem burmistrza.

Krotoszyński Ośrodek Kultury stał się instytucją samorządową i zainaugurował odbywające się co roku Dni Krotoszyna (w okresie PRL odbywały się one pod nazwą Dni Ziemi Krotoszyńskiej). W tym samym roku Utworzono Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Krotoszyńskie Towarzystwo Kulturalne wydało pierwszy zeszyt „*Regionalistów Krotoszyńskich*”, ukazywał się nieregularnie do 2008 r. (łącznie 16 numerów), redaktorem periodyku był dr Dionizy Kosiński, a następnie dr Edward Jokiel.

19 lutego 1990 r.

Muzeum Regionalne PTTK w Krotoszynie otrzymało imię Hieronima Ławniczaka.

20 marca 1990 r.

Wyszedł pierwszy numer „*Rzeczy Krotoszyńskiej*” – najstarszego, istniejącego do dzisiaj tygodnika (wówczas miesięcznika) lokalnego.

27 maja 1990 r.

Pierwsze, całkowicie wolne wybory do rad gmin – na czele krotoszyńskiej Rady Miejskiej stanął Marian Grządka.

13 czerwca 1990 r.

Na urząd pierwszego po upadku komunizmu Burmistrza Krotoszyna został powołany Mikołaj Ilnicki.

25 listopada 1990 r.

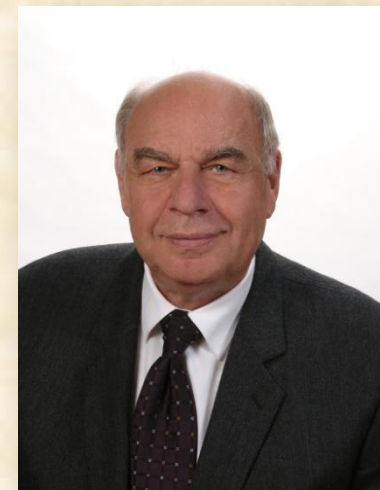
Pierwsze w historii Polski bezpośrednie i wolne wybory na urząd Prezydenta RP.

Muzeum Regionalne im. Hieronima Ławniczaka w Krotoszynie

Rada Miejska I kadencji

Mikołaj Ilnicki

III RZECZPOSPOLITA

9 grudnia 1990 r.

Druga tura wyborów prezydenckich (zwycięstwo Lecha Wałęsy).

31 grudnia 1990 r.

35 Wojskowy Zakład Budowlany przeformowano w 3 Batalion Remontowo – Budowlany.

5 maja 1991 r.

Nadanie tytułu „*Honorowego Obywatela Krotoszyna*” Maksymilianowi Herwichowi – wybitnemu działaczowi polonijnemu, rozsławiającemu nasze miasto poza granicami kraju, absolwentowi Liceum Ogólnokształcącego w Krotoszynie.

18 maja 1991 r.

Odsłonięcie i poświęcenie Krzyża Katyńskiego autorstwa Andrzeja Opalińskiego na cmentarzu parafialnym w Krotoszynie.

17 lipca 1991 r.

Uchwała Rady Miejskiej o podjęciu współpracy pomiędzy Krotoszynem a Mejszagolą na Litwie.

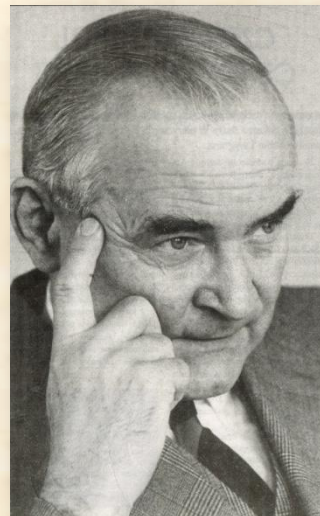
17 października 1991 r.

Nadanie tytułu „*Honorowego Obywatela Krotoszyna*” Zofii Kędzierskiej wdowie po por. Władysławie Kędzierskim, organizatorce pomocy dla represjonowanych w okresie II wojny światowej.

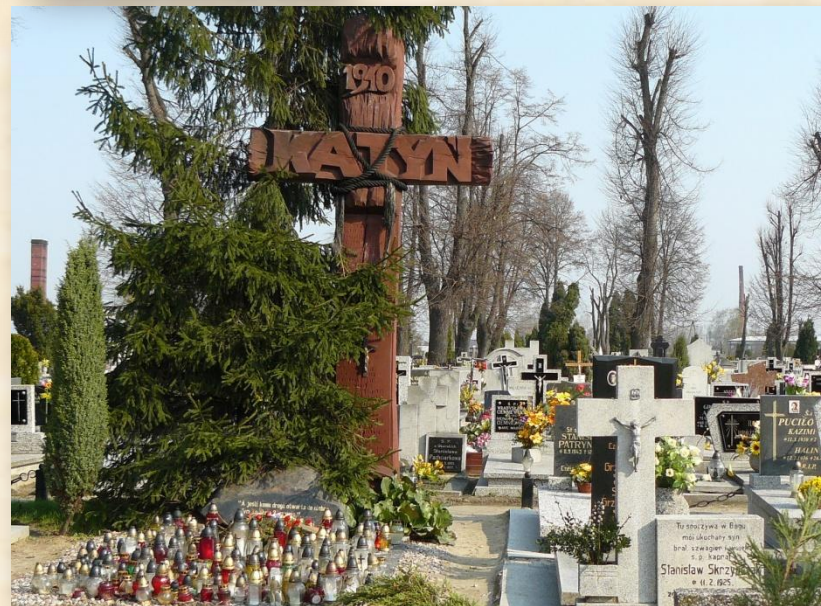
Utworzenie Zakładu Energetyki Ciepłej.

27 października 1991 r.

Pierwsze, całkowicie wolne wybory parlamentarne.

Maksymilian Herwich

Krzyż Katyński na krotoszyńskim cmentarzu parafialnym

III RZECZPOSPOLITA

1992 r.

Na cmentarzu parafialnym w Krotoszynie postawiono pomnik na mogile pomordowanych żołnierzy podziemia antykomunistycznego z oddziału ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora”.

Krotoszyński Ośrodek Kultury przejął z rąk Okręgowego Przedsiębiorstwa Rozpowszechniania Filmów kino „Przedwiośnie”.

23 kwietnia 1992 r.

Inicjator współpracy Gminy Brummen z Gminą Krotoszyn, Burmistrz Miasta Brummen w Holandii – Cees A. Verspuij otrzymał tytuł „Honorowego Obywatela Krotoszyna”.

1 sierpnia 1992 r.

Utworzenie Krotoszyńskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego „Krodomex”.

19 sierpnia 1992 r.

Powołano Straż Miejską w Krotoszynie.

8 września 1992 r.

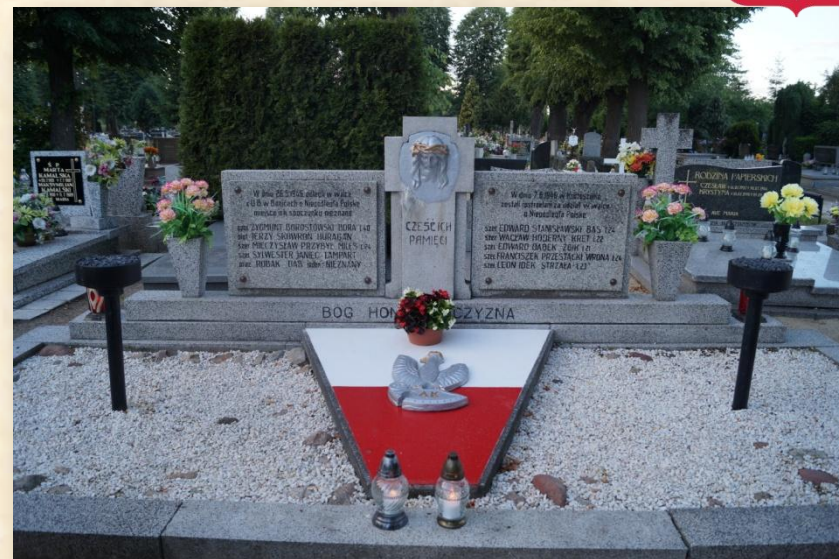
Z inicjatywy dr. Dionizego Kosińskiego zostało założone Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej.

1993 r.

Wpisanie Krotoszyńskiej Biblioteki Publicznej do rejestru Instytucji Kultury Urzędu Miasta i Gminy Krotoszyn.

sierpień 1993 r.

Pierwszy festiwal „Folk – Fest” w Krotoszynie (impieza odbywała się do 2001 r. oraz w 2007 r.)

**Mogila żołnierzy oddziału podziemia niepodległościowego
ppor. Zygmunta Borostowskiego ps. „Bora”**

**„Folk – Fest” na
krotoszyńskim Bloniu**

III RZECZPOSPOLITA

19 września 1993 r.

Wybory do parlamentu II kadencji.

1994 r.

Krotoszyn liczył 29 000 mieszkańców i był trzecim co do wielkości miastem województwa kaliskiego. Obszar miasta wynosił 2255 ha, a w jego granicach znalazły się 124 ha terenów leśnych. Zakończono budowę sieci wodociągowej w mieście i gminie Krotoszyn.

29 marca 1994 r.

Przewodniczący Towarzystwa Brummen – Krotoszyn w Holandii – Kees van der Weerden otrzymał tytuł „*Honorowego Obywatela Krotoszyna*”.

28 maja 1994 r.

Podpisano umowę o współpracy między Krotoszynem a Fontenay-le-Comte we Francji.

19 czerwca 1994 r.

Drugie wolne wybory samorządowe do rad gmin – na czele Rady Miejskiej stanął Ryszard Belak.

5 lipca 1994 r.

Na urząd Burmistrza Krotoszyna został powołany Julian Jokś.

1995 r.

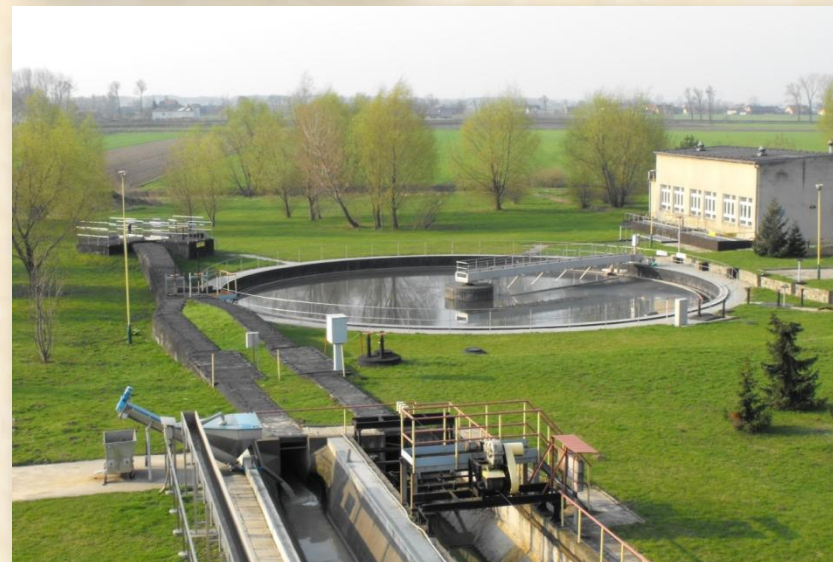
Oddanie do użytku biologiczno – mechanicznej oczyszczalni ścieków w Krotoszynie.

1 stycznia 1995 r.

Początek działalności Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Miejskiego Zakładu Komunikacji w Krotoszynie.

Julian Jokś

**Biologiczno – mechaniczna oczyszczalnia ścieków
w Krotoszynie.**

III RZECZPOSPOLITA

wrzesień 1995 r.

Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej wydało I tom monografii Krotoszyna „Przyroda, Człowiek, Gospodarka” pod redakcją Dionizego Kosińskiego i Jerzego J. Paryska.

5 i 19 listopada 1995 r.

Drugie bezpośrednie wybory na urząd Prezydenta RP, zwycięstwo Aleksandra Kwaśniewskiego w drugiej turze.

27 października 1995 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Hansowi Wernerowi Gellnerowi – wicedyrektorowi Martin Butzer Gymnasium w Dierdorfie.

15 listopada 1995 r.

Rozformowanie 3 Batalionu Remontowo – Budowlanego i likwidacja garnizonu wojskowego w Krotoszynie, budynki koszar zostały zajęte przez Starostwo Powiatowe.

1996 r.

Holenderski inwestor uruchomił zakład produkcyjny KREPEL Polska sp. z o.o.

Awans drużyny piłkarskiej KS „Astra” do III ligi – grała tam do 2002 r.

18 lutego 1996 r.

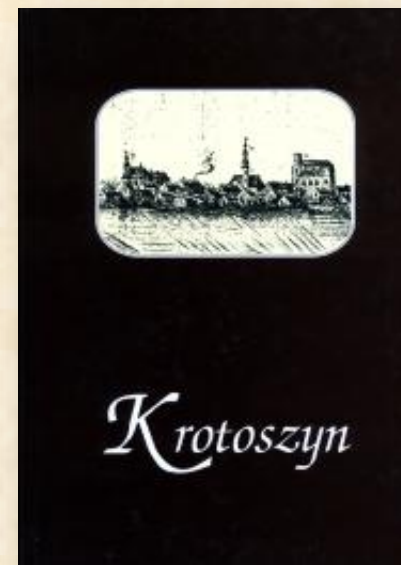
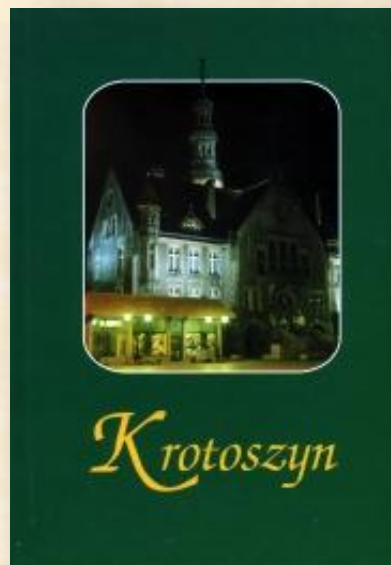
Ogólnopolskie referendum w sprawie powszechnego uwłaszczenia oraz niektórych kierunków wykorzystania majątku państwowego

czerwiec 1996 r.

Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej wydało II część monografii Krotoszyna „Historia” pod redakcją Dionizego Kosińskiego i Ryszarda Marciniaka.

Karada KS „Astra” Krotoszyn w III lidze

Dwutomowa monografia Krotoszyna

III RZECZPOSPOLITA

wrzesień 1996 r.

Utworzenie Klubu Sportowego „Krotosz”.

1997 r.

Miasto i Gmina Krotoszyn liczyła ponad 41 000 mieszkańców (miasto – 29 838, wieś – 11 347) i zajmowała powierzchnię 259 km² powierzchni (miasto – 23 km², wieś – 236 km², gęstość zaludnienia – 156 osób/km²).

25 maja 1997 r.

Ogólnopolskie referendum na temat przyjęcia nowej Konstytucji RP.

6 września 1997 r.

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy Krotoszynem a związkiem gmin Dierdorf w Niemczech.

21 września 1997 r.

Wybory do sejmiku i senatu III kadencji.

11 października 1998 r.

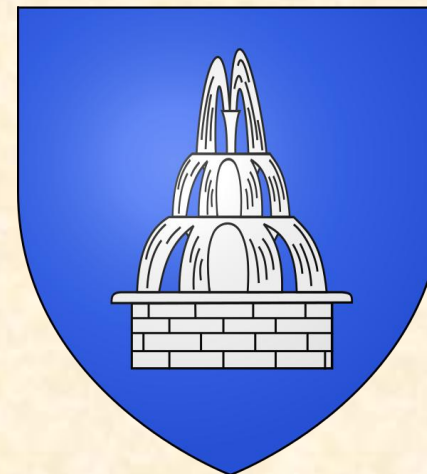
Trzecie wybory samorządowe, podczas których obok składów rad gmin wybierano radnych rady powiatów oraz sejmików wojewódzkich. Na stanowisku burmistrza pozostał Julian Jokś, a na czele Rady Miejskiej stanął Włodzimierz Fudała.

listopad 1998 r.

Dotychczasowy właściciel Muzeum Regionalnego – Zarząd Oddziału PTTK w Krotoszynie przekazał zbiory Miastu i Gminie Krotoszyn.

23 listopada 1998 r.

Na Zamku Królewskim w Warszawie wręczono akt nominacyjny pierwszemu Staroście Krotoszyńskiemu po okresie komunizmu – Stanisławowi Ratajskiemu.

Herby miast partnerskich Krotoszyna

III RZECZPOSPOLITA

17 grudnia 1998 r.

Otwarcie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Krotoszynie

1999 r.

Przejęcie pakietu kontrolnego akcji WSM Krotoszyn S.A. przez niemiecki koncern MAHLE.

Reforma oświatowa, która spowodowała istotne zmiany w organizacji i funkcjonowaniu szkolnictwa – utworzono gimnazja, zmodyfikowano obwody szkolne, zmieniono status nauczycieli oraz zmieniono nazewnictwo i numerację szkół.

Krotoszyńska Biblioteka Publiczna dzięki porozumieniu ze starostwem zaczęła pełnić także rolę biblioteki powiatowej.

1 stycznia 1999 r.

Reforma wprowadzająca trójstopniowy podział administracyjny kraju. Ponownie utworzono powiat krotoszyński i włączono go do województwa wielkopolskiego. Przewodniczącym Rady Powiatu został Michał Przybylski.

Miasto i Gmina Krotoszyn przejęła z rąk PTTK prowadzenie Muzeum Regionalnego im. Hieronima Ławniczaka, które rozpoczęło działalność jako samorządowa instytucja kultury.

2000 r.

Krotoszyn otrzymał Dyplom Rady Europy.

20 czerwca 2000 r.

Otwarcie Krytej Pływalni z Ośrodkiem Rehabilitacyjnym „Wodnik”.

8 października 2000 r.

Trzecie wybory prezydenckie – zwycięstwo w pierwszej turze Aleksandra Kwaśniewskiego.

Gmach Krotoszyńskiej Biblioteki Publicznej im. Arkadego Fiedlera

Wnętrze Krytej Pływalni „Wodnik”

III RZECZPOSPOLITA

22 listopada 2001 r.

Nadanie tytułu „*Honorowego Obywatela Krotoszyna*” Kamili Paterek – Riedrich, która dba o rozwój współpracy między krotoszyńskim Liceum H. Kołłątaja a Gimnazjum M. Butzera w Dierdorfie.

9 sierpnia 2001 r.

Założenie Towarzystwa Atletycznego „Rozum”

7 września 2001 r.

Miasto otrzymało Honorową Flagę Rady Europy.

23 września 2001 r.

Wybory do parlamentu IV kadencji.

listopad 2001 r.

Powstanie Zespołu Tańca Ludowego „Krotoszanie”.

2002 r.

Początek cyklu koncertów „*In Regenerationem*”.

Przeniesienie Krotoszyńskiego Ośrodka Kultury z gmachu przy ul. Rynkowej do zaadaptowanego budynku w dawnych koszarach wojskowych.

Zamknięcie krotoszyńskiego browaru.

31 stycznia 2002 r.

Po śmierci Włodzimierza Fudały przewodniczącym Rady Miejskiej wybrano Krzysztofa Krysztofiaka.

24 kwietnia 2002 r.

Pierwsza dializa przeprowadzona w krotoszyńskiej stacji dializ im. dr. Władysława Bolewskiego w Krotoszynie.

Zespół Tańca Ludowego „Krotoszanie”

Krotoszyńska stacja dializ im. dr. Władysława Bolewskiego

III RZECZPOSPOLITA

10 – 11 sierpnia 2002 r.

Pierwszy festiwal „Global Beat” na krotoszyńskim Błoniu.

26 września 2002 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Berndowi Bennerowi – Burmistrzowi Związku Gmin Dierdorf, który angażuje się w organizację i przebieg wymian różnych grup mieszkańców obu gmin partnerskich.

27 października 2002 r.

Czwarte wybory samorządowe radnych rad gmin, powiatów oraz sejmików wojewódzkich. Pierwsze bezpośrednie wybory burmistrza Krotoszyna. Starostą Krotoszyńskim został Leszek Kulka, przewodniczącym Rady Powiatu Stanisław Szczotka, a przewodniczącym Rady Miejskiej Wiesław Świca.

10 listopada 2002 r.

Druga tura wyborów na stanowisko burmistrza Krotoszyna – zwycięstwo Juliana Joksia nad Zbigniewem Brodziakiem.

7 – 8 czerwca 2003 r.

Krajowe referendum w sprawie akcesji Polski do Unii Europejskiej.

2004 r.

Miasto otrzymało certyfikat „Gmina Fair Play 2004”

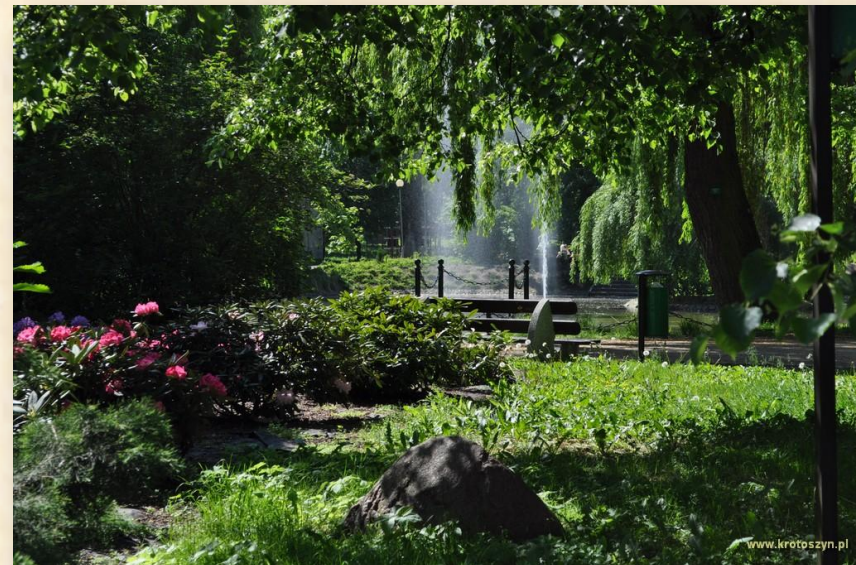
Początek organizowania przez krotoszyński magistrat otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych.

24 lutego 2004 r.

Utworzono Związek Gmin Zlewni Górnej Baryczy z siedzibą w Krotoszynie, który łącznie z Krotoszyńskiem tworzy 13 gmin.

„Global Beat” na krotoszyńskim Błoniu

Park im. Wojska Polskiego w Krotoszynie

Udzielający wsparcia Towarzystwu Przyjaźni Francusko – Polskiej Mer Fontenay-le-Comte – Jean Claude Remaud otrzymał tytuł „*Honorowego Obywatela Krotoszyna*”.

Pierwsze w historii wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce.

U zbiegu ul. Gajowej i Bolewskiego odsłonięto szaniec upamiętniający żołnierzy 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej.

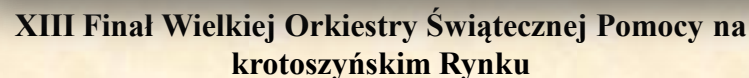
Utworzenie w bibliotece „Gminnego Centrum Informacji”.

Krotoszyn otrzymał certyfikat „Gmina Fair Play 2005”.

Telewizyjny – XIII Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy
w Krotoszynie.

Promocja I tomu trwającej do dziś serii „Krotoszyn i okolice”, wydawanego przez Towarzystwo Miłośników i Badaczy Ziemi Krotoszyńskiej.

Obchody 590 rocznicy lokacji miejskiej Krotoszyna zorganizowane przez oddział Stowarzyszenia Bractwo Rycerskie Ziemi Kaliskiej – Chorągiew Św. Jerzego. Po tej imprezie członkowie krotoszyńskiej Chorągwi przekształcili ją w Poczet Wierzbity z Krotoszyna.

III RZECZPOSPOLITA

30 lipca 2005 r.

Krotoszyn otrzymał Honorową Tablicę Rady Europy.

25 września 2005 r.

Wybory do sejmu i senatu V kadencji.

9 i 23 października 2005 r.

Wybory na urząd prezydenta RP, w drugiej turze zwyciężył Lech Kaczyński.

10 listopada 2005 r.

Odsłonięcie na krotoszyńskim ratuszu tablicy ku czci pomordowanych przez Niemców przywódców Polskiego Państwa Podziemnego.

2006 r.

Miasto otrzymało tytuł „Gmina Fair Play 2006” oraz wyróżnienie w akcji „Przejrzysta Polska”.

Zamknięcie krotoszyńskich Zakładów Mięsnych oraz składowiska odpadów przy ul. Ceglarskiej.

Stowarzyszenie „Krotoszyńskie Centrum Przedsiębiorczości” w ramach projektu utworzyło Centrum Koordynacyjno – Informacyjne dla organizacji pozarządowych.

3 maja 2006 r.

Odsłonięcie i poświęcenie odbudowanego pomnika Wolności na placu Jana Pawła II.

12 listopada 2006 r.

Piąte wybory samorządowe radnych rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich oraz wybory burmistrza Krotoszyna. Starostą pozostał Leszek Kulka, przewodniczącym Rady Powiatu Stanisław Szczotka, a na przewodniczącą Rady Miejskiej wybrano Zofię Jamkę.

Uroczystość wręczenia Krotoszynowi Honorowej Tablicy Rady Europy

Plac Jana Pawła II oraz pomnik Wolności

III RZECZPOSPOLITA

26 listopada 2006 r.

Druga tura wyborów na stanowisko burmistrza Krotoszyna – zwycięstwo Juliana Joksia nad Jarosławem Ratajczakiem.

2007 r.

Urząd Miejski otrzymał statuetkę „*HIT Regionu 2006*” w kategorii „*Samorządność*” za utworzenie na terenie gminy specjalnej strefy ekonomicznej, uzyskał tytuł laureata i certyfikat akcji „*Wielkopolska Jakość*” oraz kolejny certyfikat „*Gmina Fair Play*”.

12 maja 2007 r.

Odsłonięcie i poświęcenie figury Świętego Floriana na Małym Rynku.

2007 r.

I Ogólnopolski Festiwal Muzyczny „*Lato Organowe w Krotoszyńskiej Farze*”.

25 stycznia 2007 r.

Utworzenie Samorządowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Krotoszynie.

3 września 2007 r.

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy Krotoszynem a miastem Bucak w Turcji.

21 października 2007 r.

Wybory do parlamentu VI kadencji. Posłem na Sejm RP został krotoszynianin – Maciej Orzechowski

28 grudnia 2007 r.

„Honorowym Obywatelem Krotoszyna” został Wolfgang Spithaler – zasłużony dla krotoszyńskiego szpitala i mieszkańców Krotoszyna.

Figura św. Floriana na Małym Rynku

Wnętrze kościoła farnego pw. św. Jana Chrzciciela

III RZECZPOSPOLITA

2008 r.

Krotoszyn po raz piąty otrzymał statuetkę „Gmina Fair Play”. Na krotoszyńskim Rynku wybudowano nową fontannę (wg projektu Igara Zasimovicha) oraz zainstalowano monitoring.

31 sierpnia 2008 r.

Krotoszyńskie Muzeum Regionalne zorganizowało pierwsze (z dwóch) widowisko historyczne pt. „Święto 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej”.

19 stycznia 2009 r.

Wizyta Prezydenta RP – Lecha Kaczyńskiego w Krotoszynie.

30 marca 2009 r.

Odsłonięcie tablicy pamięci majora Jerzego Franciszka Jaskulskiego w gmachu Zespołu Szkół nr 3 przy al. Powstańców Wielkopolskich.

7 czerwca 2009 r.

Drugie wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce.

23 lipca 2009 r.

Przez Krotoszyn przeszła potężna nawałnica, która uszkodziła wiele obiektów na terenie miasta oraz zniszczyła wiele drzew.

2010 – 2015 r.

Badania archeologiczne prowadzone w Smoszewie na obszarze, gdzie zlokalizowane są kurhany (na podstawie umowy o współpracy między UM w Krotoszynie a Instytutem Prahistorii UAM w Poznaniu).

25 marca 2010 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Agnieszce Duczmal – słynnej polskiej dyrygentce i założycielce Orkiestry „Amadeus” oraz Andrzejowi Stefańskiemu – pianiście i pedagogowi.

Rekonstrukcja walk o Krotoszyn w 1939 r. podczas „Święta 56 Pułku Piechoty Wielkopolskiej” na krotoszyńskim Błoniu

Lech Kaczyński pod pomnikiem Wolności w Krotoszynie

III RZECZPOSPOLITA

20 czerwca i 4 lipca 2010 r.

Piąte wybory prezydenckie, w drugiej turze zwyciężył Bronisław Komorowski.

21 listopada 2010 r.

Szóste wybory samorządowe radnych rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich. Burmistrzem Krotoszyna w pierwszej turze został wybrany Julian Jokś. Starostą Krotoszyńskim pozostał Leszek Kulka, przewodniczącym Rady Powiatu Stanisław Szczotka, a przewodniczącą Rady Miejskiej Zofia Jamka.

2011 r.

Krotoszyn liczył 29 627 mieszkańców.

Cyfryzacja krotoszyńskiego kina „Przedwiośnie” i zakupienie aparatury do wyświetlania filmów z efektami 3D.

16 kwietnia 2011 r.

Finał pierwszej edycji odbywającego się co roku konkursu „Krotoszyńskie Talenty”, zorganizowanego przez Stowarzyszenie Twoja Alternatywa i Krotoszyński Ośrodek Kultury.

14 maja 2011 r.

Pierwsza z corocznych „Nocy Muzeów” w Krotoszynie, zorganizowana przez Muzeum Regionalne oraz Poczta Wierzbietę z Krotoszyna.

15 maja 2011 r.

Pożar w drewnianym kościółku św. Marii Magdaleny w Starym Krotoszynie.

19 czerwca 2011 r.

Pierwsze „Święto Ulicy” obchodzone na ul. Kaliskiej, organizowane co roku przez Krotoszyńską Bibliotekę Publiczną.

„Krotoszyńskie Talenty”

„Święto Ulicy” na ul. Kaliskiej

III RZECZPOSPOLITA

28 lipca – 1 sierpnia 2011 r.

Peregrynacja kopii obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej po miejscowych parafiach.

9 października 2011 r.

Wybory do sejmiku i senatu VII kadencji. Reelekcja Macieja Orzechowskiego na Posła na Sejm RP.

30 sierpnia 2012 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Marii Zofii Siemionow – wybitnej chirurg plastycznej o światowej sławie.

2013 r.

Początek rewitalizacji centrum miasta oraz budowy krotoszyńskiego cmentarza komunalnego w Durzynie.

24 maja 2013 r.

Prapremiera filmu „Przesyłka. Die Sendung” w reżyserii Doroty Latour i Jacka Kubiaka w krotoszyńskim kinie „Przedwiośnie”.

8 czerwca 2013 r.

Pierwsza impreza pod nazwą „KrotoFest” – Festiwal Aktywnych Sąsiadów i prezentacja nowego logo Krotoszyna.

9 czerwca 2013 r.

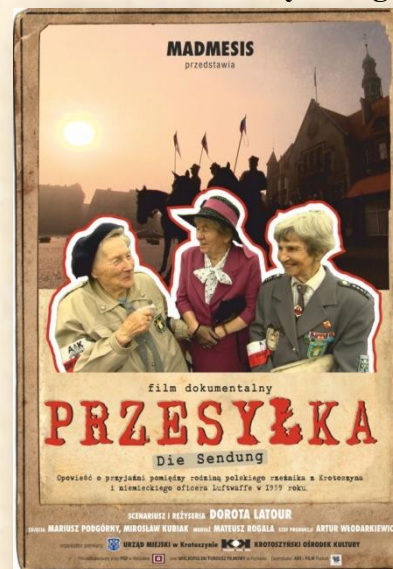
Bł. biskup Michał Kozal został ogłoszony patronem Miasta i Gminy Krotoszyn

29 sierpnia 2013 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Władysławowi Stróżewskiemu – filozofowi, absolwentowi KUL, profesorowi i doktorowi Honoris Causa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

„KrotoFest” – Festiwal Aktywnych Sąsiadów w okolicy krotoszyńskiego dworca kolejowego

Plakat filmu dokumentalnego „Przesyłka”

III RZECZPOSPOLITA

25 maja 2014 r.

Trzecie wybory do Parlamentu Europejskiego w naszym kraju.

29 maja 2014 r.

„Honorowym Obywatelem Krotoszyna” został Jacky Bertin – nauczyciel i prezes Towarzystwa Przyjaźni Polsko Francuskiej w Fontenay.

10 sierpnia 2014 r.

Zorganizowanie przez Towarzystwo Atletyczne „Rozum” Międzynarodowych Mistrzostw Polski w Sumo w krotoszyńskim parku. Z tej okazji miasto odwiedził ambasador Japonii Makoto Yamanaka wraz z małżonką.

2 września 2014 r.

W Kole odsłonięto pomnik upamiętniający ofiary nalotu niemieckiego na pociąg ewakuacyjny z Krotoszyna z 2 września 1939 r. Pomnik znajduje się na cmentarzu parafialnym w Kole i został sfinansowany przez samorządy Koła i Krotoszyna oraz datki mieszkańców Krotoszyna.

20 września 2014 r.

Uroczyste otwarcie zrewitalizowanego krotoszyńskiego Rynku.

15 października 2014 r.

Nadanie tytułu „Honorowego Obywatela Krotoszyna” Heinzowi K. Junkerowi – dyrektorowi generalnemu i prezesowi Zarządu Grupy Mahle, zasłużonemu dla ochrony zdrowia, wspomagania zdrowego wypoczynku i inicjatyw sportowych w mieście.

**Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w Sumo
w krotoszyńskim parku**

**Mogiła ofiar nalotu niemieckiego na cmentarzu
parafialnym w Kole**

III RZECZPOSPOLITA

16 listopada 2014 r.

Siódme wybory samorządowe radnych rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich oraz wybory burmistrza Krotoszyna. Starostą krotoszyńskim został Stanisław Szczotka, przewodniczącym Rady Powiatu Leszek Kulka, a funkcję przewodniczącej Rady Miejskiej nadal piastuje Zofia Jamka.

30 listopada 2014 r.

Druga tura wyborów na stanowisko burmistrza Krotoszyna – zwycięstwo Franciszka Marszałka nad Zbigniewem Brodziakiem.

2015 r.

Całoroczne, uroczyste obchody 600-lecia lokacji miejskiej Krotoszyn

21 lutego 2015 r.

Oficjalne otwarcie Oddziału Chemioterapii Diennej w Krotoszynie.

25 kwietnia 2015 r.

Pierwsze zawody MMA (mieszanych sztuk walki) w Krotoszynie.

10 i 24 maja 2015 r.

Szóste wybory Prezydenta RP, w drugiej turze zwyciężył Andrzej Duda.

13 – 14 czerwca 2015 r.

Dni głównych obchodów 600-lecia lokacji miejskiej Krotoszyna: impreza rekonstrukcyjna „*Wehikuł Czasu*” w parku, koncerty telewizyjne na Rynku, zakinada oraz premiera filmu dokumentalnego „*Klucze*” w reżyserii Doroty Latour i Róży Wojty.

25 lipca 2015 r.

Dokładna, 600 rocznica lokacji miejskiej Krotoszyna oraz prezentacja niniejszego kalendarium.

Franciszek Marszałek

Żakinada z okazji 600-lecia lokacji miejskiej Krotoszyna – burmistrz wręcza żakom klucze do miasta

Wykorzystane ilustracje:

Zbiory Muzeum Regionalnego w Krotoszynie

Zbiory Archiwum Państwowego w Poznaniu

Zbiory Urzędu Miejskiego w Krotoszynie

Zbiory KKS „Astra” Krotoszyn

Publikacje książkowe:

„Krotoszyn” T.2, pod red. R. Marciniaka, Krotoszyn – Poznań 1996

„Kościoły Diecezji Kaliskiej: nasze dziedzictwo”, aut. publ. M. Krzyżanowska–Witkowska, Ł. Wyszomirski, Bydgoszcz 2014

Strony internetowe:

www.krotoszyn.pl

www.middelaldercentret.dk

www.spzoz.krotoszyn.pl

www.tmibzk.krotoszyn.pl

www.farakrotoszyn.pl

zbiory prywatne (w kolejności występowania):

Leszek Zdrach

Maciej Nowak

Krzysztof Manista

Paweł W. Płócienniczak

Antoni Korsak

Dziękujemy za uwagę